

Sisekaitseakadeemia

Politsei- ja Piirivalvekolledž

Tarvo Kruup

KRIMINALISTIKA ÕPETAMINE EESTIS

Lõputöö

Juhendaja:

Raivo Õpik

lektor

Tallinn 2010

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Politsei- ja Piirivalvekolledž	Kuu ja aasta: märts 2010
Töö pealkiri: Kriminallistika õpetamine Eestis	
Töö autor: Tarvo Kruup	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas
Allkiri:	
<p>Lühikokkuvõte:</p> <p>Seni puudus teadmine, kas Eesti kõrgkoolides on võimalik õppida kriminallistikat sellisel määral, mis rahuldab uurijate ja kriminallistide kriminallistikalistised ametivajadused. Lõputöö eesmärgiks ongi selgitada välja, kas kriminallistikat õpetatavates Eesti kõrgkoolides on kriminallistika õppemahud ja teemakäsitlelused piisavad täitmaks kriminallistidele ja uurijatele pandud kriminallistikalistisi ametikohustusi. Töö koosneb neljast peatükist: kriminallistika mõiste ja süsteem, uurimistöõ metoodika, kriminallistika õppekavad ning kriminallistikaalase väljaõppe vastavus teenistusülesannetest tulenevatele vajadustele.</p> <p>Uurimismeetoditena kasutatakse lõputöös kriminallistikat õpetavatest kõrgkoolidest kogutud õppe-, ainekavade ja -programmide analüüsi ning nende kavade võrdlemist Põhja Prefektuuri uurijate ja kriminallistide ametijuhenditega. Koostatud on Põhja Prefektuuri uurijatele ja kriminallistidele ankeet, mille tulemuste põhjal tehtud andmeanalüüs.</p> <p>Lõputöös nähtub, et Eestis on kriminallistikat igakülgeimalt võimalik õppida Sisekaitseakadeemias, sest erinevalt Tartu Ülikooli Õigusinstituudist ja Sotsiaal-Humanitaarinstituudist õpetatakse seal kriminallistikat lisaks loengutele ka praktikumides ning väljaõppes käsitletakse kriminallistikasüsteemi kõiki komponente – menetlustehnikat, -taktikat, -metoodikat. Ka kriminallistide ametijuhendites kirjeldatud ametiülesannete täitmiseks vajalikud teadmised ja oskused eeldavad Sisekaitseakadeemia kriminallistikakursuse läbimist, sest teistest eelnimetatud õppeasutustest puudub kriminallisti kvalifikatsiooninõuetele vastav kriminallistikatehnikaalane väljaõpe. Töös selgub, et uurijatel ja kriminallistidel on nende ametitegevustes erinevad kriminallistikaalased vajadused. Seega on otstarbekas luua kriminallistikakursused eraldi uurijatele, õpetades enam menetlustaktikat ja –metoodikat, ning kriminallistidele, kes õpiks rohkem menetlustehnika ainet.</p>	
Võtmesõnad: kriminallistika, õpetamine, uurija, kriminallist, ainekava, ametijuhend	
Võõrkeelsed võtmesõnad: criminalistics, teaching, detective, criminalist, curriculum, procedures manual	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja:	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. KRIMINALISTIKA MÕISTE, SÜSTEEM JA ÕPETAMINE.....	7
1.1. Kriminalistika mõiste ja süsteem.....	7
1.2. Kriminalistika õpetamise vajadused.....	11
1.3. Didaktika	17
2. UURIMISTÖÖ METOODIKA	19
3. KRIMINALISTIKA ÕPPEKAVAD	21
3.1. Kriminalistika õpetamine Sotsiaal- Humanitaarinstituudis.....	21
3.3. Kriminalistika õpetamine Tartu Ülikoolis.....	23
3.4. Kriminalistika õpetamine Sisekaitseakadeemias.....	28
3.5. Kriminalistika õpetamine politseiametnikele täiendkoolitustel	36
4. KRIMINALISTIKAALASE VÄLJAÕPPE VASTAVUS TEENISTUSÜLESANNETEST TULENEVATELE VAJADUSTELE	39
4.1. Eesti kõrgkoolides õpetatava kriminalistika aine- ja õppekavade vastavus uurijate ja kriminalistide ametijuhenditele	39
4.1.1. Õppekavade vastavus uurijate ametijuhenditele	39
4.1.2. Õppekavade vastavus kriminalistide ametijuhenditele	40
4.2. Empiirilise uuringu tulemused	43
4.2.1. Uurijate hulgas läbiviidud küsitluse tulemused	43
4.2.2. Kriminalistide hulgas läbiviidud küsitluse tulemused	46
KOKKUVÕTE	51
SUMMARY.....	53
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	55
LISA 1. ANKEET KRIMINALISTIDELE	60
LISA 2. ANKEET UURIJATELE.....	63

LISA 3. UURIJA AMETIJUHEND	65
LISA 4. KRIMINALISTI (TÜÜP)AMETIJUHEND	68

SISSEJUHATUS

Kriminaalasja ja ka väärteoasja efektiivse lahendamise üheks olulisemaks eelduseks on kriminalistikaliste teadmiste suurepärase valdamine. Neid teadmisi jagavad Eestis teatavasti loetud õppeasutused, Eesti Kohtuekspertiisi Instituut, üksikud asjatundlikumad kriminalistika spetsialistid politseiasutustest ning teinekord ka kriminalistikaga haakuva teadusvaldkonna esindaja erasektorist.

Asjatundjaid ja häid spetsialiste, kes tänases Eestis on võimelised kriminalistika ainet õpetama, on vaid üksikuid ja võimalik, et Eestile sellest piisabki. Ning ehk õpetatakse kriminalistikat Eestis just selliselt ja sellisel määral, mis rahuldab Eesti korrakaitseasutuste ja õigussüsteemi vajadused. Ja ilmselt pole põhjust muretseda selle üle, et Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna vilistlastest kaitsjad oma kriminalistikaliste teadmiste poolest Politseikooli lõpetanud politseiinspektoritest peajagu üle on. Käesoleva töö teemavalik ongi tingitud just loetletud kahtlustest või küsimustest, millistele vastuste leidmiseks ei piisa raamatukogudes leiduva materjali läbitöötamisest, kuna seda pole seni Eestis uuritud.

Lõputöö eesmärk on selgitada välja, kas Eesti kriminalistikat õpetatavates kõrgkoolides on kriminalistika õppemahud ja teemakäsitlused piisavad täitmaks kriminalistidele ja uurijatele pandud kriminalistikalisi ametikohustusi. Sellest tulenevalt püütakse lõputöös jõuda järelduseni, kas praegune kriminalistika õpetamise süsteem rahuldab Eesti õiguskaitseorganite, aga põhiliselt sisejulgeolekuorganite kriminalistikaalased vajadused või nõuab uurijate ja kriminalistide kriminalistikaline tegevus kriminalistika õpetamise mahu suurendamist või muutmist.

Eeltoodust nähtub ka käesoleva lõputöö probleem, milleks ongi seatud küsimus, kas Eestis õpetatakse kriminalistikat sellisel moel ja määral, mis rahuldab kohtueelseste menetlejate kriminalistikaliste ametikohustuste täitmiseks nõutavad vajadused.

Probleemi lahendamiseks püstitatakse järgmised tööülesanded:

- 1) töötada läbi kriminalistika mõistet ja süsteemi käsitlev teoreetiline materjal, et tuvastada kriminalistikaaine õpetamise ulatus ning õpetamist vajavad kriminalistika valdkonnad;
- 2) tuua välja õiguskaitse- ja sisejulgeolekusüsteemi need töövaldkonnad, kellele ametiülesannetest tulenevalt tekib vajadus kriminalistikat õpetada;
- 3) selgitada didaktika olemust;
- 4) uurida, millised haridusasutused Eestis kriminalistikat õpetavad, e millistest koolidest saavad Eestis töötavad uurijad ja kriminalistid, aga ka prokurörid, kaitsjad ja kohtunikud kriminalistikaalaseid teadmisi;
- 5) analüüsida kriminalistikat õpetavate koolide kriminalistikaaine õppe- ja ainekavasid ning -programme selgitamaks erinevate koolide kriminalistikaalase väljaõppe suunitlusi;
- 6) võrrelda Eestis kriminalistikat õpetavate koolide kriminalistika õppe- ja ainekavasid uurijate ja kriminalistide ametijuhenditega tuvastamaks, Eestis õpetatavates koolides on kriminalistika õppemahud ja teemakäsitlused piisavad täitmaks kriminalistidele ja uurijatele pandud kriminalistikalisi ametikohustusi;
- 7) töötada välja ankeetküsimustik uurijatele ja kriminalistidele, mille tulemuste kokkuvõttest nähtuks peamiselt, kas kriminalistikaalases baasõppes omandatud teadmised ja oskused on nende ametikohustuste täitmiseks piisavad.

Uurimistöö metoodikana kasutatakse töös kriminalistikat õpetavatest koolidest kogutavate õppe-, ainekavade ja -programmide analüüsi ning nende kavade võrdlemist Põhja Prefektuuri uurijate ja kriminalistide ametijuhenditega. Samuti koostatakse Põhja Prefektuuri uurijatele ja kriminalistidele ankeet, mille tulemuste põhjal koostatakse andmeanalüüs.

1. KRIMINALISTIKA MÕISTE, SÜSTEEM JA ÕPETAMINE

1.1. Kriminalistika mõiste ja süsteem

Erinevates Eesti juriidilist haridust andvates kõrgkoolides ja Sisekaitseakadeemias õpetatakse nii tulevastele kui juba töötavatele kohtueelsetele ja kohtumenetlejatele muude distsipliinide kõrval ka kriminalistikat. Selgitamaks, mida mõiste kriminalistika endas kätkeb, ehk milleks uurijad, prokurörid, kohtunikud ja ka kaitsjad peavad kriminalistikat oma ametit pidades tundma õppima, tuleb lahti mõtestada kriminalistika mõiste ja vaadelda kriminalistika süsteemi.

Vaatamata sellele, et kriminalistika on suhteliselt noor õigusteadusharu, leiame tänu ajas toimuvatele muutustele meid ümbritsevas keskkonnas küllalt erinevaid kriminalistika definitsioone. Kriminalistikale tähenduse andmine võib varieeruda juba tulenevalt sellest, kas vaadelda kriminalistikat kui teadust, kui õppeainet või kui praktilist tegevust kuritegude avastamisel, uurimisel ja ärahoidmisel, kasutades teaduslikke teadmisi ja tehnikavahendeid (Öpik 2009:76). Nii leiame näiteks elektroonilisest Eesti õigekeelsussõnaraamatust kriminalistikale vasteks "kuritegude uurimise õpetus" (Eesti...18.03.2010.), kuid aastal 2000 ilmunud "Õigusleksikonis" seletatakse kriminalistikat kui „teadusharu, mis käsitleb kuriteojälgede leidmise, talletamise ja uurimise vahendite ja võtete kasutamist“ (Mauer 2000) ja 2000. aastal koostatud „Võõrsõnade leksikonis“ nimetatakse kriminalistikat juba omaette teaduseks kuritegude uurimise meetoditest, kuritegevuse avastamise, kurjategijate jälitamise ja tabamise taktikast ning vahenditest (Kleis, Silvet ja Vääri 2000). Aegade jooksul on küllalt vaieldudki selle üle, kas kriminalistika puhul on tegemist iseseisva teadusharuga või kriminaalmenetluse äärealal paikneva fenomeniga (Öpik 2009:70), kuid käesoleva töö omaette eesmärgiks ei ole selle väljaselgitamine. Olulisem on mõista, mida kriminalistika endas kätkeb ning milline on kriminalistika maht.

Eestikeelseid kriminalistikaalaseid materjalide pärineb ehk kõige enam Herbert Lindmäe (1995:5) sulest, kes oma erinevatel aegadel koostatud kriminalistika õpikutes nimetab kriminalistikat kriminaalteaduste haruks, mis käsitleb talle omaseid uurimismeetodeid rakendades kohtueelses menetluses tõendamiseseme asjaolude kohta tõendusteabe kogumist. Tõenäoliselt just neist õpikutest pärinevad käesoleva aja uurijate ja prokuröride kriminalistikaalased teoreetilised teadmised ning nendes materjalides käsitletavat kriminalistika kontseptsioonid on tänase Eesti kohtueelse menetluse kriminalistikasüsteemi alusteks. Paraku ei leidu viimastel aegadel koostatud erialakirjanduses eestikeelseid kriminalistika teaduslikke uuringuid, millest nähtuksid muutused ja arengud kriminalistika mõistes, kontseptsioonides ja süsteemis. Tutvudes aga Raivo Öpiku poolt koostatud 2009. aastal Sisekaitseakadeemia kaheksandas toimetises ilmunud artikliga "Kriminalistika sisejulgeoleku valdkonna teaduse ja õppeainena" selgub, et maailmas leidub küllalt erinevaid lähenemisi kriminalistika kui teaduse käsitlustele. Tõsi, peamiselt on Raivo Öpik oma artiklis vaadelnud vene- ja saksakeelseid kriminalistikat käsitlevaid uuringuid, milles püüab eelkõige anda ülevaadet kriminalistika kui teaduse enamlevinud käsitlusest (Öpik 2009:70).

Kui varasemate kriminalistika mõistete seletused on küllalt pragmaatilised, on kriminalistika teoreetiliste ja metodoloogiliste aluste edasise arengu käigus töötatud välja Euroopas viimastel aastakümnetel valdavaks olnud kriminalistika eseme tõenditeoreetiline kontseptsioon (Öpik 2009:71). Selle kontseptsiooni kohaselt on kriminalistika teadus kuriteo toimepanemise mehhanismi, kuriteo ja selle toimepanijate kohta informatsiooni tekkimise, tõendite kogumise, uurimise, hindamise ja kasutamise seaduspärasustest ning nende seaduspärasuste tunnetamisel põhinevatest spetsiaalsetest kriminalistikaalastest uurimise vahenditest ja meetoditest (Белкин 1997:112).

Kokkuvõtvalt moodustavad kriminalistika eseme neli elementi. Esimese elemendi kujundavad kuriteo toimepanemise mehhanismi seaduspärasused, mis on kuriteo motiivist, kurjategijast ja tema suhtumisest, kuritegeliku ründe objektist, kuriteo varjamisest ja paljudest teistest komponentidest koosnev süsteem (Öpik 2009:72).

Kõnealuse kontseptsiooni kohaselt on kriminalistika eseme teiseks elemendiks kuriteojälgede kujunemise seaduspärasused, seejuures võivad kuriteojäljed kujuneda

materiaalseteks ja ideaalseteks jälgedeks, vastavalt sellele, kas kuriteojäljed peegelduvad kuriteosündmusega seotud objektides või inimese teadvuses (Öpik 2009:72).

Kolmanda kriminalistika eseme elemendi moodustab seaduspärasuste grupp: tõendite kogumise, uurimise, hindamise ja kasutamise seaduspärasused. See tähendab, et tuleb õppida tundma, kuidas tõendeid avastada, tajutavaks muuta, fikseerida ja ära võtta, peab oskama uurida tõendite sisu, et tuua neist esile kriminaalasja lahendamiseks vajalik informatsioon ning suutma tuvastada tõendite lubatavust ja kuuluvust, neid vastastikuliselt kontrollida ja võrrelda ning tõendeid ühtseks süstematiseerida. (Öpik 2009:73)

Kuna kriminalistika üheks peamiseks funktsiooniks on anda kuritegude avastamise, uurimise ja ärahoidmise tarvis vahendeid ja meetodeid, siis seda käsitleb kriminalistika eseme neljas element (Аверьянова 2003, ref Öpik 2009:73).

Erialakirjanduses leidub kahtlemata teisiti arvamisi. Nii erinevad mitmed kriminalistikale antud mõisted eeltoodud kontseptsioonist oma lähenemisviiside poolest. Leidub selliseid kriminalistika mõisteid, mis avatakse pigem kriminalistika ülesannete ja nende vahendite kaudu, pöörates märksa vähem tähelepanu kriminalistikeaduse eseme problemaatikale (Walder 1996, ref Öpik 2009:73), samuti arutlusi, milles tuuakse sügavuti kriminalistika mõistesse sisse nii kuriteo toimepannud isiku (kahtlustatav, süüdistatav) kui ka uurija isiksus (Зорин 2000, ref Öpik 2009:74). Viimane, kui informatsioonilis-tunnetuslik kontseptsioon, on kriminalistika eseme mõistmise uueks arenguks (Öpik 2009:74). Seetõttu võib tõdeda, et kriminalistika lahtimõtestamine teadusena kuritegude avastamisest, uurimisest ja ärahoidmisest ei ole kuigi eriomane, kuna kuritegude avastamine, uurimine ja ärahoidmine on ülesandeiks ka mitmetele kriminalistikaga seonduvatele teadustele nagu kriminaalmenetlusõigus, jälitustegevuse teoorial, kohtuteadustel jt (Öpik 2009:75).

Eeltoodust nähtuvad need nüansid, milleks on vaja uurijatel, prokuröridel ja kohtunikel teada kriminalistikateooriat, kuivõrd kriminalistikeadus ei koosne pelgalt vaid praktilisest tegevusest. Teooria valdamine aitab kriminalistikale pandud ülesannete

täitmiseks kasutatavatele võimalustele läheneda hoopis teadlikumalt, loomingulisemalt ja süsteemsemalt. Et aga süstematiseerida kohtueelsel menetlusel kriminalistikalist tegevust, peame mõistma kriminalistika süsteemi, mis sarnaselt kriminalistika mõistega on pidevas muutumises. Usutavasti on enamikule käesoleval ajal oma töös kriminalistikaga kokkupuutuvatele inimestele tuttav kriminalistika kolmeosalise süsteemi mudel, mis koosneb kriminalistikatehnikast, kriminalistikataktikast ja kriminalistika metoodikast (viimastel aegadel kasutatakse küll termini "kriminalistika" asemel terminit "menetlus").

Menetlustehnika käsitleb peamiselt tehnikavahendeid, võtteid ja meetodeid tõendite kogumisel, aga ka eriliigiliste kuriteojälgede kujunemist (Lindmäe 1976:7). Menetlustehnika näol on tegemist ajas pidevalt muutuva ja areneva kriminalistika süsteemi osaga, kuna kriminalistika saavutused on seotud paljude teiste kriminalistikaga tihedalt seotud tehnika, füüsika, keemia jt teaduste arengutega. Oluline seejuures on tõhustada ja laiendada teaduste ja tehnika rakendust kriminalistikas.

Kuritegude uurimine peab kriminaalmenetluse seaduse sätetele tuginedes olema võimalikult efektiivne ning just menetlustaktika käsitleb uurimistoimingute ja ekspertiiside organiseerimise ja planeerimise taktikasoovitusi ja –nõudeid (Lindmäe 1995:5). Menetlustaktikaks peetakse oskust õigel ajal, kohal ja viisil kasutada menetlustehnika võtteid, vahendeid ja meetodeid.

Menetlusmetoodikas pakutakse välja metoodikasoovitusi ja –nõudeid eri liiki kuritegude kohtueelseks menetluseks, eesmärgiga kindlustada selle igakülgsus, täielikkus ja objektiivsus. Kuivõrd eri liiki kuritegude puhul on nende eeluurimisel vaja rakendada erinevat metoodikat, tuleb iga kuriteoliigi kohtueelsel menetlemisel rakendada erinevat menetlustehnikat ja –taktikat. (Lindmäe 1995:6)

Eesti erialakirjanduses on aga juba viimastel aastakümnetel olnud kasutusel neljaosaline kriminalistika süsteemne mudel, sest eraldi jaotisena on toodud välja teoreetilis-metodoloogiline osa. Kriminalistika kui kriminaalteaduste haru on vastavalt õigusteaduse üldisele struktuurile jaotatud üld- ja eriosaks. Üldosas käsitletakse

kriminalistika teooriat ja metodoloogiat, eriosas menetlustehnikat, -taktikat ja –metoodikat. (Lindmäe 1995:5)

Just nimetatud kriminalistika neljaosalise süsteemi üldosas toimuvad kõige suuremad arengud ja seisukohtade varieerumised, aga samuti lülitavad kriminalistika neljaosalist struktuuri toetavad autorid menetlustaktika või –metoodika koosseisu ka kuritegude uurimise organiseerimisega seonduvad teemad. Siiski ei ole saavutatud konsensust selles osas, kumba süsteemiossa kuritegude uurimise organiseerimisega seonduv kuulub (Зорин 2000, ref Öpik 2009:78). Pigem arvatakse, et kriminalistika õpetamise puhul oleks otstarbekam need teemad eraldada iseseisvaks kriminalistika süsteemi osaks. Uuema teoreetilise erialakirjanduse kohaselt ongi seetõttu kujunenud välja viieosaline kriminalistika süsteemi mudel (Агафонов и Филиппов 2002, ref Öpik 2009,78). Lisaks eeltoodud muutustele kriminalistika süsteemis pööratakse üha enam tähelepanu ka rahvusvahelise kuritegevusega väljakujunenud kriminalistikalistele probleemidele, kuna kuritegevus on integreerunud ja kasutab järjest rohkem ära erinevate riikide nõrkusi kuritegevusega võitlemisel. Nii on kujunemas juba uued kriminalistika harud (Öpik 2009:79).

1.2. Kriminalistika õpetamise vajadused

Ameteid, kelle eriala nõuab kriminalistikaalaseid teadmisi ja oskusi, saame tuletada kriminalistika mõistest. Vaatamata sellele, et ainuõige kriminalistika mõiste leidmine on erinevate väljaarenenud kontseptsioonide tõttu raskendatud, läbivad paljusi seni väljapakutuid definitsioone sõnad "kuritegu", "kuriteojäljed", "tõendid", "uurimine", aga ka fraasid "kuriteo avastamine", "tõendite kogumine, uurimine, hindamine" jne. Seega tuleb küsida, kellel on Eestis oma ametit pidades tarvis avastada kuritegusid, koguda, uurida ja hinnata tõendeid, leida kuriteojälgi jms.

Kui Eesti Vabariigi territooriumil pannakse toime selline tegu, millel kuriteo tunnused, on kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 6 kohaselt uurimisasutus ja prokuratuur kohustatud toimetama kriminaalmenetlust (Kriminaalmenetluse seadustik, 12.02.2003) . Uurimisasutused on loetletud sama seadustiku §-s 31, mille esimeses lõikes nimetatakse uurimisasutusteks oma pädevuse piires politseiasutust, Kaitsepolitseiametit, Maksu- ja

Tolliametit, Konkurentsiametit ja Sõjaväepolitseid. KrMS § 31 lg 2 kohaselt teevad edasilükkamatuid menetlustoiminguid peale nimetatud uurimisasutusi ka Keskkonnainspeksioon, Päästeamet, Tehnilise Järelevalve Amet, Tööinspeksioon, reisil viibiva merelaeva või õhusõiduki kapten ning Justiitsministeeriumi vanglate osakond ja vangla. Edasilükkamatute menetlustoimingutena peetakse silmas isiku kahtlustatavana kinnipidamist, vaatlust, läbiotsimist, kahtlustatava, tunnistaja või kannatanu ülekuulamist. Kuna paljude KrMS §-s 31 loetletud ametite põhitegevuseks ei ole kuritegude kohtueelne menetlemine, siis käesolevas alapeatükis keskendutakse eelkõige politseiametnike, prokuröride, kohtunike ja kaitsjate kokkupuudetele kriminalistikaga ning neile kriminalistika õpetamise vajaduste selgitamisele.

Kahtlemata tekib kriminalistikaliste teadmiste ja oskuste järgi vajadus juba edasilükkamatute menetlustoimingute läbiviimiseks, mis tähendab, et kriminalistikaalaseid teadmisi tuleb õpetada kõigile KrMS §-s 31 märgitud ametiasutustes menetlustoiminguid läbiviivatele ametnikele.

Politsei ja piirivalve seaduse (PPVS) § 3 lg 1 p 7 kohaselt peab politsei menetlema süütegusid (Politsei ja piirivalve seadus, 06.05.2009). Siinkohal peab käesoleva töö autor vajalikuks arutleda eestikeelses kriminalistikaalases kirjanduses kasutatava terminoloogia üle. Eesti Vabariigi karistusseadustiku (KarS) § 3 lg 2 kohaselt jagunevad süüteod väärtegedeks ja kuritegedeks ning vaatamata sellele, et väärtegedete toimepanemise eest kohaldatakse märksa leebemaid karistusi kui kuritegude eest, vajavad needki ennetamist, tõkestamist ja avastamist (Karistusseadustik, 06.06.2001). Ka väärteo toimepanemisel tuleb leida, koguda ja hinnata tõendeid, mis näib kriminalistikat tundmata ja kriminalistikalisi võtteid ja vahendeid kasutamata võimatu. Siiski kasutatakse eesti keeles kriminalistikast rääkides, kriminalistikale mõiste andmisel või kriminalistika kontseptsioonide kirjeldamisel enamasti või alati terminit "kuritegu", mitte aga terminit "süütegu". Autori hinnangul on mõistlik kohandada kriminalistikaalases kirjanduses kriminalistika definitsioon Eesti Vabariigi seadustes kasutatavate terminitega ning antud kontekstis asendada termin "kuritegu" terminiga "süütegu". Kuigi terminoloogia kasutamise problemaatika väljub käesoleva töö raamidest, on oluline jõuda seisukohale, kas kriminalistikat kasutatakse vaid kuritegude, kuid mitte väärtegedete menetlemisel.

Võib-olla ongi õige, et kriminalistikaga tegelevad ainult kuritegusid uurivad politseiametnikud, sest nii Lääne, Ida, Põhja kui Lõuna Prefektuuride põhimäärustes on süütegude ennetamine, tõkestamine ja menetlemine ning kriminalistikaalase tegevuse läbiviimine sätestatud prefektuuride kriminaalbüroode põhiülesannete loeteludes. Korrakaitsebüroodel vastavalt kohustuseks menetleda väärtegusid (Lääne Prefektuuri põhimäärus, vastu võetud siseministri 30.09.2009.a. määrusega nr 40; Ida Prefektuuri põhimäärus, vastu võetud siseministri 30.09.2009.a. määrusega nr 41; Põhja Prefektuuri põhimäärus, vastu võetud siseministri 30.09.2009.a. määrusega nr 42; Lõuna Prefektuuri põhimäärus, vastu võetud siseministri 30.09.2009.a. määrusega nr 43).

Tõepoolest, korrakaitsepolitseinike kriminalistikaalane töö võib erinevalt kriminaalpolitseinikest piirduda ainult tõendite kaitsmise ja kogumisega, aga juba tõendite kaitsmine vajab kriminalistikalisi teadmisi ja oskusi. Seetõttu ei tohiks alahinnata vajadust õpetada kriminalistikat ka korrakaitsepolitseinikele, sest nagu öeldud, tuleb lisaks kuriteotõendite kaitsmisele väärtegusid kriminalistikat rakendades avastada ja tõendada. Kuritegusid menetlevate politseiametnike, kelle hulka kuuluvad kriminalistid, uurijad ja jälitajad, kriminalistikaalased teadmised ja oskused peavad olema väga kvaliteetsed, sest just nende ülesanne on tõendeid esmalt kaitsta ning siis neid tõendamiseseme vajadustest lähtuvalt koguda ja hinnata. Seega on kriminaalpolitseinike näol tegemist ainsa kriminaalmenetluse subjektiga, kellelt oodatakse nii suurepäraseid kriminalistikalisi teoreetilisi teadmisi kui ka eeskujulikke kriminalistikalisi praktilisi oskusi. Sõltuvalt juba sellest, kas kuriteo sündmuskohta teenindav politseiametnik jätab olulise eseme tähelepanuta ning selle sündmuskohalt kaasa võtmata või leiab ning fikseerib tõendi, võib kriminaalmenetluse käik ja tulemus tähelepanuväärselt varieeruda. On üsna ebatõenäoline, et kriminaalmenetlust juhtiv prokurör suunduks tõendi tähelepanuta jätmise korral sündmuskohale politseiniku tööd kriminaalmenetluse tulemuslikkuse huvides kontrollima.

Lisaks tõendite avastamisele ja kogumisele tuleb uurijal vastavalt kuriteo- ja tõendiliigile eristada olulist ebaolulisest ja tuua uurimistoimingu protokollis või fotode vormis kõigi kriminaalmenetluse raames kabinetti kuhjunud esemete hulgast välja see detail, dokumentidest sõna või lõiguke, mis kannab kriminaalmenetluses tõenduslikku

väärtust. Ühesõnaga, kriminaalmenetluse kulg sõltub suuresti politseiametnikest menetlejate, jälitajate ja kriminalistide kriminalistikaalaste võimete tasemest, mis tähendab, et politseinike väljaõppes ei ole võimalik kriminalistikaainele liiga palju aega ja tähelepanu kulutada.

PPVS §-s 7 on sätestatud, et politseiametnikke valmistab ette Siseministeeriumi valitsemisalas asuv rakenduskõrgkool, milleks teadaolevalt on Sisekaitseakadeemia. Seejuures on siseministri 14. detsembri 2009. a määrusega nr 66 kehtestatud, et politseiteenistusse võib võtta isiku, kellel on vähemalt keskharidus ja kes on lõpetanud kutseõppe keskhariduse baasil politsei või piirivalve erialal või kellel on kõrgharidus politsei või piirivalve erialal. Sama määruse järgi võib aga näiteks muu kõrgharidusega inimese suhtes jätta politseihariduse nõuded kohaldamata, kuid muu kõrghariduse omamine ei vabasta politseiametnikku politseilise väljaõppe omandamise kohustusest. Politseiline ettevalmistus tuleb läbida nii või teisiti. (Politseiametniku ning Politsei- ja Piirivalveameti kõrgema ametniku kutsesobivusnõuded, sh haridusnõuded ning nende kontrollimise tingimused ja kord, vastu võetud siseministri 14.12.2009 määrusega)

Kui KrMS §-s 31 nimetatud uurimisasutused on asunud toimetama kohtueelset menetlust, siis KrMS § 30 kohustab prokuratuuri menetlust juhtima selliselt, et oleks tagatud uurimise seaduslikkus ja tulemuslikkus.

Lisaks sellele peab prokuratuur esindama riiklikku süüdistust kohtus. Seadusest nähtub, et kõrgeimaks instantsiks kohtueelse menetluse juhtimisel on prokuratuur. Ka prokuratuuriseaduse (ProkS) § 1 kordab kriminaalmenetluses sätestatud (Prokuratuuriseadus, 22.04.1998). Prokuratuuri all peame silmas Riigi- ja Ringkonnaprokuratuuri prokuröre ja prokuröride abisid. Seadus ongi lahterdanud prokuratuuri menetluse juhtimiskohustused justkui kaheks. Ühelt poolt tuleb prokuröril tagada uurimise seaduslikkus ning teisalt tulemuslikkus.

Uurimise tulemuslikkus saab olla tagatud mitte ainult kriminaalmenetluse seadustiku, aga ka kriminalistika poolt pakutavate võimaluste tundmisel ja nende võimaluste kasutamisel. Prokurör peab kahtlemata olema teadlik tõendi kujunemise protsessidest, tõendiväärtuse tõstmise ja säilitamise võimalustest ning sellisest tõenditega töötamise

organiseerimisest, et ta riikliku süüdistajana kohtus õnnestuks. Seega on prokuröridele kriminalistika õpetamise vajadused üsna kõrged ning sarnaselt politseiametnikele sõltub kriminalistikaliste teadmiste ja oskuste tasemest suuresti üldine prokuröride erialane küpsus.

Prokuröridele esitatavad kutsesobivus- ja haridusnõuded on reguleeritud prokuratuuriseadusega, milles § 15 lg 1 p 1 all sätestatakse, et riigi peaprokuröriks, juhtivaks riigiprokuröriks, juhtivprokuröriks, riigiprokuröriks, vanemprokuröriks, eriasjade prokuröriks või ringkonnaprokuröriks võib nimetada teovõimelise vähemalt 21-aastase Eesti Vabariigi kodaniku, kes on omandanud õiguse õppesuunal vähemalt riiklikult tunnustatud magistrikraadi või sellele vastava kvalifikatsiooni Eesti Vabariigi haridusseaduse § 28 lõike 2² tähenduses või sellele vastava välisriigi kvalifikatsiooni. Prokuröri abina töötamiseks ei pea olema tingimata omandatud juriidiline kõrgharidus, piisab ka muust omandatud kõrgharidusest, kuid isik peab vastama prokuröridele esitatavatele nõuetele.

Kui kuriteo uurimine on jõudnud sellisesse staadiumisse, millises tehakse uurimistoiminguid kahtlustatava või süüdistatavaga, võib kriminaalmenetlusse lülituda kaitsja. Kaitsjaks on KrMS § 42 lg 1 p 1 alusel kriminaalmenetluses advokaat või menetleja loal muu isik, kes on omandanud õiguse õppesuunal vähemalt riiklikult tunnustatud magistrikraadi, sellele vastava kvalifikatsiooni Eesti Vabariigi haridusseaduse § 28 lõike 2² tähenduses või sellele vastava välisriigi kvalifikatsiooni. Kaitsjale on muu hulgas antud KrMS § 47 lg 1 p 2 õigus esitada tõendeid ning KrMS § 47 lg 2 kohustab kaitsjat kasutama seadusega lubatud kaitsmisvahendeid ja viise, et selgitada kaitsealust õigustavad, mittesüüstavad ja karistust kergendavad asjaolud, ning andma talle muud kriminaalasjas vajalikku õigusabi.

Kriminaalmenetluse seadustikus on üheselt reguleeritud kaitsjatele esitatavad haridusnõuded ning kaudselt ka kaitsja kohustus täita oma ülesandeid kriminaalmenetluses efektiivselt, kuid reguleerimata on kaitsjatele kehtestatavad kvaliteedistandardid e kaitsja efektiivsuse mõõtmise kriteeriumid (Soo 2007:359-369).

Kaitsjate efektiivsuse hindamise küsimus ei ole küll käesoleva töö teemaks, kuid igal juhul peab kaitsja andma endast maksimumi, et tema kuriteos kahtlustatavast või süüdistatavast kaitsealuse põhiõigus end kriminaalmenetluses kaitsta, oleks tagatud. Et aga võimalikult tulemuslikult kaitsealust abistada, peab kaitsja poolt osutatav õigusteenus olema asjakohane ja lisaks muule suunatud tõendite põhjalikule uurimisele, samuti kaitsealust abistavate tõendite leidmisele ja esitamisele. (Eesti Advokatuuri Eetikakoodeks, vastu võetud Eesti Advokatuuri 08.04.1999.a. üldkogu otsusega nr 5)

Tõendite uurimine, nagu igasugune tõenditega töötamine, eeldab kriminalistikalisi teadmisi, mis tähendab, et kaitsjatel on oma töökohustuste efektiivse täitmise huvides vajadus õppida kriminalistikat.

Kohtule on kriminaalmenetluse seadus pannud ülesandeks tõendeid nende kogumis oma siseveendumuse kohaselt hinnata (KrMS § 61 lg 2) ning kohtuotsust tehes otsustada, kas on tõendatud kuriteo toimepanemine kohtu alla antud süüdistatava poolt või mitte (KrMS 309). KrMS § 60 lg 2 kohaselt on tõendatus kohtul tõendamise tulemusena kujunenud veendumus, et tõendamiseseme asjaolud on olemas või puuduvad. Eeltoodust nähtub, et kohtunike peamine kokkupuude kriminalistikaga seisneb tõendite hindamisel. Peale mingisugusele esemele, mõne menetlusosalise ütlustele või muule kriminaalmenetluses tähtsust omavale asjaolule hinnangu andmist, kas tegemist on tõendiga või mitte ja kas tõend on saadud kooskõlas seadusega, tuleb kohtul kindlasti olla kursis hinnatavate tõendite tekkemehhanismiga. Selliste kriminalistikaliste teadmiste olemasolu mõjutab oluliselt kohtuniku professionaalsust, seal hulgas töö tempot. Sarnaselt prokuröride ja kaitsjatega ei puutu ehk kohtunikud kunagi kokku praktilise kriminalistikalise tegevusega, v.a isikuliste tõenditega töötamisel, kuid käesoleva töö autori hinnangul võiksid kohtunikudki õppida praktilisi kriminalistikalisi tegevusi, süvendamaks oma teadmisi tõendite kujunemise asjaoludest.

Kohtuniku ametile kehtestatud haridusnõuded on sätestatud kohtute seaduse (KS) §-s 47 lg 1 p 1, kus seisab, et kohtunikuks võib nimetada Eesti Vabariigi kodaniku, kes on omandanud õiguse õppesuunal vähemalt riiklikult tunnustatud magistrakraadi, sellele vastava kvalifikatsiooni Eesti Vabariigi haridusseaduse § 28 lõike 2² tähenduses või sellele vastava välisriigi kvalifikatsiooni (Kohtute seadus, 19.06.2002). Paraku aga ei

sobi iga eeltoodud tingimusi täitev isik kohtunikuks, sest esimese astme kohtunikuks saab neid haridusnõudeid täites vaid juhul, kui on läbitud kohtunike ettevalmistusteenistus või töötatud kaks aastat vandeadvokaadi või prokurörina, välja arvatud prokuröri abina või on varem töötatud kohtunikuna ning kelle kohtunikuametist vabastamisest ei ole möödunud rohkem kui 10 aastat ja on sooritanud kohtunikueksami. Ringkonnakohtunikuks pääseb kas kohtunikueksamit sooritamata vahetult enne ametisse nimetamist kohtunikuna töötanu või kogenud ja tunnustatud jurist, kes on kohtunikueksami sooritanud. Riigikohtu kohtunikuks võib aga nimetada isiku, kes on kogenud ja tunnustatud jurist.

Käesoleva alapeatüki kokkuvõtteks võib märkida, et samuti, kui on struktureeritud kriminalistika mõiste ja kontseptsioon, tuleb struktureerida kriminalistika õpetamise süsteemi, lähtudes erinevate kriminaalmenetluse subjektide kriminalistikaalastest vajadustest.

1.3. Didaktika

Kuna lõputöö teema käsitleb kriminalistika õpetamist ning töö eesmärgi saavutamiseks on vajalik selgitada õpetamise teoreetilisi aluseid, siis käesolevas alapeatükis vaadeldakse õpetamisteadust e didaktikat. Just õpetamisteadust, pedagoogika osaks, mis käsitleb hariduse ja õpetamise teoreetilisi aluseid, didaktikaks nimetataksegi (Kleis, Silvet ja Väari 2006).

Kahtlemata tuleb neil, kes üht või teist teadmist kellelegi edasi anda soovib, õppida, kuidas, mida ja milleks õpetada. Seejuures tuleb kindlasti mõelda läbi, keda õpetatakse, kes õpetab ja millised võiksid olla kursuse tulemused. Seega, peab õppetegevus olema sihipärane ja eesmärgistatud. Eesmärkidel on toetav ja orienteeriv tähendus, nende abil on hõlpsam õpitegevusi planeerida, valida meetodeid ja arvestada ajaressursse. Samuti aitavad selged eesmärgid kursuse osapooltel näha õpingu taotlusi ning nende saavutamise nimel tihedamat koostööd teha. Lisaks sellele lubab püstitatud eesmärkide kõrvutamine kursusel tegelikult saavutatuga hinnata kursuse või seminari kordaminekut. (Kidron 1999:20)

Õpetuse eesmärgid avaldavad olulist mõju didaktika printsiipidele, sest eesmärkide muutumisel muutuvad ka nende saavutamise vahendid ja reeglid vahendite valikus (Mikk 1991:19). Didaktikaalases kirjanduses ja õppevahendites räägitaksegi küllalt palju didaktika printsiipidest, e soovitustest, mille järgimine muudab õppetöö edukamaks. Kõnealuseid printsiipe on terve hulk, sest õppekasvatusts protsess on väga keeruline. Seetõttu tuleb didaktika printsiipe rakendada mõõdukalt ja ettevaatlikult. Peamisteks õppeprintsiipideks loetletakse teadlikkuse ja eluläheduse printsiipi, jõukohasuse printsiipi, näitlikkuse printsiipi, süstemaatilise printsiipi ja aktiivsuse printsiipi. Kuigi mõned nimetatud printsiibid on teatud määral vastuolus, ei tohi üht printsiipi teisest ületähtsustada (Mikk 1991:37). Selline liialdatud lootuste asetamine vaid ühele didaktikalisele taotlusele segab nägemast reaalses õppesituatsioonis kujunevaid võimalusi mingite teiste printsiipide arvestamiseks (Kidron 1999:16).

Suures mahus kõneldakse õpetamisteaduses ka õppemeetoditest, mida on sarnaselt didaktika printsiipidele üsna palju ning laiemalt jagunevad need õpetajakeskseteks õppetegevusteks, koosõppimiseks, õppimiseks praktilise tegevuse läbi ja iseseisvaks õppimiseks. Õppemeetodite paljususe tundmine ja kasutamine aitab aga leida konkreetses õppekontekstis sobivaima tegevuse, mis suurendab õppuri õpimotivatsiooni ja annab seega püsivamad, rakendusvalmid ning pidevalt arenevad teadmised-oskused ja elukäsitlused (Pedastaar 2008:5). Õppemeetodi valikul on tarvis luua selge pilt nii meetodiga taotletavatest sihtidest, järgitavaist õppeprintsiipidest kui ka toimingust, mida õpetamisviisi kasutamine eeldab (Kidron 1999:76).

2. UURIMISTÖÖ METOODIKA

Uurimismeetoditest kasutati käesolevas töös Eestis kriminalistikat õpetavate kõrgkoolide kriminalistika aine- ja õppekavade, politseinike täiendkoolituse kajastatavate dokumentide ning Põhja Prefektuuri uurijate ja kriminalistide ametijuhendite kogumist ja nende võrdlevat analüüsimist, samuti Põhja Prefektuuri uurijate ja kriminalistide anketeerimist.

Põhja Prefektuuri ametijuhendeid ning Põhja Prefektuuri uurijaid ja kriminaliste kasutati valimina põhjusel, et regionaalselt toimub just Põhja Prefektuuri teenindavas piirkonnas enam kuritegusid ning Tallinnas ja Harjumaal toimepandud kuriteod on väga erinevat liiki ja sellest tulenevalt võivad ametnike kriminalistikalised teenistuskohustused oluliselt varieeruda.

Kvalitatiivne tekstianalüüs viidi läbi Sotsiaal- Humanitaarinstituudi, Tartu Ülikooli ja Sisekaitseakadeemia kriminalistika aine- ja õppekavade, ülepolitseiliste koolituskavade ja Põhja Prefektuuri uurijate ja kriminalistide ametijuhendite vahel.

Uurijate ja kriminalistide anketeerimine viidi läbi 2010. aasta märtsis, milleks töö autor küsis iga küsitletu vahetult struktuurüksuse juhilt luba. Enne anketeerimist selgitati vastajatele, et anketeerimine on anonüümne ning küsitluse tulemusi vaid üldistatakse. Samuti selgitati anketeerimise eesmärki.

Uurijatele ja kriminalistidele koostatud küsitlused olid analoogsed. Küsitlus koosnes 12 küsimusest, millest enamusele oli võimalik vastata valikvastustega, kuid pea iga küsimus vajab vastanute poolt täpsustavaid märkusi.

Küsitlusi jagati vastamiseks 20 kriminalistile ja 25 uurijale, kellest tagasiside andis vastavalt 16 ja 20. Uurijatest moodustuv valim valiti selliselt, et küsitlusele vastaksid

võimalikult eriliiki kuritegusid menetlevad uurijad. Kriminalistide puhul selline valikuvõimalus puudus, kuivõrd Põhja Prefektuuris töötab kokku 21 kriminalisti.

3. KRIMINALISTIKA ÕPPEKAVAD

Nagu töö sissejuhatuses märgitud, pakutakse käesoleval ajal Eestis kriminalistika õppimise võimalusi kolmes kõrgkoolis: Tartu Ülikooli Õigusteaduskonnas, Sotsiaal-Humanitaarinstituudi Õigusteaduskonnas ja Sisekaitseakadeemia Politsei- ja Piirivalvekolledžis. Kuni 2009. aasta suveni võis kriminalistika ainet õppida ka Kõrgkoolis „I Studium“, selle õigusteaduskonna majandusõiguse kursusel, kuid alates 2009. aasta sügisest katkes seal õigusteaduskonna tegevus ja sellest tingituna ka kriminalistika õpetamine.

Peatükis ei püüta anda hinnangut, kas ühe või teise kõrgkooli kriminalistikaainete temaatilised plaanid ja ainemahud on piisavad menetleja, prokuröri, kaitsja ja kohtuniku kriminalistika teadmiste ja oskuste vajadustele, vaid luuakse ülevaade kriminalistika õpetamisest, õpetatavatest kriminalistika teemadest ja nende mahtudest ning kriminalistika õpetamise suunitlustest.

3.1. Kriminalistika õpetamine Sotsiaal- Humanitaarinstituudis

Sotsiaal- Humanitaarinstituudis (edaspidi SHI) on kolm teaduskonda: Õigusteaduskond, Sotsiaalteaduskond ja Majandusteaduskond. Õigusteaduskonda sisseastujale püüab SHI pakkuda õiguslaste baas- ja erialaste teadmiste, oskuste ning kogemuste kogumi omandamist rakenduskõrghariduse tasemel, mis võimaldab peale õppekava edukat läbimist töötada nii Eesti kui ka Euroopa Liidu liikmesmaade riigi- kui munitsipaalametkondades, tulundus- ja mittetulundusühingute ametikohtades, mis eeldavad õiguslaste teadmiste omamist. Võimalike kutsete nimistusse mahuvad ka politsei, piirivalve, kinnipidamisametkondade ametnikud jne. Selleks, et eelpool nimetatud erialadel töötada, võimaldab SHI õppeprotsessi käigus omandada õiguslaste üld- ja erialaseid teadmised ning praktilisi teadmisi ja kogemusi. SHI-s saab kõrghariduse omandamiseks õppida nii eesti kui ka vene keeles. SHI Õigusteaduskonnas on kõrghariduse omandamiseks vajalik õppeaeg 4 aastat. Kahel

esimesel aastal omandatakse koolis kõrgharidusele vajalikke üldhariduslikke ning erialaste baasteadmiste aineid. Viimaste hulka kuuluvad muu hulgas näiteks õiguse alused, tsiviil- ja karistusõigus, rahvusvaheline ja regionaalne õigus. Pärast teise kursuse läbimist toimub SHI õppekava kohaselt spetsialiseerumine ning õppetöö võib jätkuda kahel erineval, jurist-kriminalist või jurist-ärijuht suunal, seejuures on õppekava kogumaht 160 ainepunkti. (Teaduskonna...31.03.2010)

Jurist-kriminalisti õppesuunal õpingute jätkamisel omandab tudeng erinevaid õigusaineid saamaks teadmisi ka kriminalistikast. SHI-s Õigusteaduskonnas toimuva õppetöö sisu nähtub kõige paremini SHI Õigusteaduskonna ainepassides. Ainepassideks nimetatakse SHI-s ainekavasid. Kriminalistika aineid õpitakse SHI Õigusteaduskonna jurist-kriminalist õppesuunal kolmandal ja neljandal õppeaastal, ainete nimetusteks kriminalistika ja kriminalistika praktikum. Kriminalistika aine maht on 2,0 ainepunkti ning maht tundides 80. Segaseks jääb auditoorsete tunde ja iseseisva töö jaotus, mille kohta on märgitud, et see jaotub operatiivplaani järgi, lähtudes õppevormist. Kriminalistika õppeaine eesmärgiks on kriminalistikast kui teadusharust ülevaate andmine, selle käigus menetlustehnika, menetlustaktika ja menetlusmetoodika käsitlemine. Kriminalistika aine sisu on välja toodud järgmiste teemadena alltoodud järjestuses (Gorbatsova 2006: 24):

- 1) kriminalistika süsteemi käsitus;
- 2) kriminalistikas rakendatavad uurimismeetodid;
- 3) versioonid ja uurimise meetodid;
- 4) identifitseerimine;
- 5) kriminaalregistratsioon;
- 6) kriminalistika ajalooline areng;
- 7) menetlustehnika üldküsimumused, menetlustehnika mõiste;
- 8) kohtufotograafia, filmi- ja videotehnika;
- 9) trassoloogia, kohtuballistika, kirja uurimine;
- 10) dokumentide tehniline uurimine;
- 11) isikukirjeldus;
- 12) menetlustaktika üldküsimumused;
- 13) vaatlus, sündmuskoha vaatlus;
- 14) ülekuulamine, vastastamine;

- 15) läbiotsimine, ekspertiis;
- 16) menetlusmetoodika üldküsimumused.

Kriminalistika praktikumi eesmärgiks on õppeaine passis märgitud praktiliste oskuste kujundamine kriminalistikas ja see peab kujunema 40 tunni jooksul. Aine maht 1,0 ainepunkti. Sarnaselt kriminalistika ainele on ka kriminalistika praktikumi puhul jäetud lahtiseks loengute ja iseseisva töö jaotus. Kriminalistika praktikumi aine sisuks on järgmised teemad (Gorbatsova 2006: 35):

- 1) kriminalistikas rakendatavad uurimismeetodid;
- 2) versioonid ja uurimise planeerimine;
- 3) kohtufotograafia, filmi- ja videotehnika;
- 4) trassoloogia, kohtubalistika, kirja uurimine;
- 5) dokumentide tehniline uurimine;
- 6) isikukirjeldus;
- 7) menetlustaktika üldküsimumused;
- 8) vaatlus, sündmuskoha vaatlus.

Peale kriminalistika teoreetilise aine ja kriminalistika praktikumi käsitletakse SHI Õigusteaduskonnas jurist-kriminalisti õppesuunal kriminalistikat veel aines kriminaalkohtumenetluse praktikum, milles muu hulgas õpitakse uurimise plaani koostamist, et kujundada praktilisi oskusi kriminaalasja uurimisel. Samuti kursuses kohtupsühhiaatria ja kohtumediitsiin, mille läbimisel peavad tudengid omama ettekujutust menetleja ja eksperdi tööst sündmuskohal ning kohtupsühhiaatria ja kohtumediitsiini ekspertiiside läbiviimisest. Valikainena pakutakse SHI Õigusteaduskonna tudengitele kohtupsühholoogia kursust, et omandada teadmisi psühholoogia ekspertiisi korraldamiseks. (Gorbatsova 2006:34)

3.3. Kriminalistika õpetamine Tartu Ülikoolis

Tartu Ülikooli Õigusteaduskond on üks neljast Tartu Ülikooli kõige vanemast teaduskonnast ning sellesse on koondunud põhiline osa Eesti õigusteaduse potentsiaalidest. Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna teaduspõhine õpe on taganud teaduskonna lõpetajate tööleasumise juristi kõrgekvalifikatsiooni nõudvatele

ametikohtadele nagu advokaadid, prokurörid, kohtunikud jne ning töötavad teaduskonna lõpetajad edukalt ka teistes valdkondades – riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustes. (Ginter 01.04.2010)

Õigusteaduskonnas saab õppida õigusteadust kõigil kolmel akadeemilise hariduse astmes bakalaureuse-, magistri- ja doktoriastmes. Bakalaureuseaste annab üldteadmised ning lõpetajad saavad sotsiaalteaduste (õigus) bakalaureusekraadi. Bakalaureuseastmes on nominaalne õppeaeg kolm aastat, mille kestel tuleb omandada õppeaineid 120 ainepunkti ulatuses. Alles pärast kaheaastase magistriõppe läbimist on võimalik töötada kohtuniku, prokuröri, advokaadi ja notarina, samuti ka muudel juristi kõrgkvalifikatsiooni eeldavatel ametikohtadel. Magistriõpingute lõpetamise järel on võimalik astuda doktoriõppesse, mille kestus on neli aastat ning mille lõpetamisel antakse filosoofiadoktori (õigusteadus) diplom. Lisaks päevasele õppevormile saab õppida avatud ülikoolis, mis on sobilik neile, kes soovivad omandada õigusteaduses kõrghariduse töö kõrvalt. (Tutvustus...01.04.2010)

Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna bakalaureuseastmes on õppetöö jaotatud mooduliteks ning õppekavad koosnevad alus-, suuna-, eriala-, valikainete- ja vabaainetemoodulitest. Esimesed kolm moodulit on õigusteaduskonna õppekava üliõpilastele kohustuslikud. Bakalaureuseõppe kohustuslike õppeainete hulka aga ei ole kriminalistikat käsitlevaid õppeaineid viimastel aastatel mahutatud, kuid kriminalistikat on võimalik õppida valikainena. (Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna õppekava, kinnitatud teaduskonna nõukogu poolt 14.04.2008.a.)

Kriminalistika ainemaht bakalaureuseastmes on 3 Euroopa ainepunktisüsteemi ainepunkti (edaspidi EAP). Kriminalistika õpetamise eesmärgiks on anda tudengitele kriminalistika alusteadmisi, selgitada kriminalistika üldpõhimõtete ja põhimeetodite kasutamist kriminaalmenetluses, nende olemust ja vastastikuseid seoseid ning uurimistoimingute läbiviimise taktikat. Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna bakalaureuseastme kriminalistika kursuse lõpuks peab üliõpilane olema võimeline (Õppeaine...01.04.2010):

- 1) selgitama kriminalistika üldpõhimõtete ja põhimeetodite olemust ning nende kasutamist kriminaalmenetluses;

- 2) mõistma praktilise jäljelugemise meetodite eesmäärke ning kohaldamise spetsiifikat;
- 3) mõistma erinevate uurimistoimingute läbiviimise eesmäärke, sisu ja läbiviimise korda;
- 4) kasutama kriminalistika meetodeid tõendite kogumisel, uurimisel ja hindamisel;
- 5) rakendama erinevaid menetlustaktika soovitusi ja nõudeid uurimistoimingute läbiviimisel ja selle tulemusena saadud tõendusteabe talletamisel;
- 6) diskuteerima tõendite kogumisel, uurimisel ja hindamisel erinevate kriminalistikaliste meetodite ja taktikaliste võtete kasutamise üle;
- 7) esitama kriminalistika õppekaasuse analüüsi ja lahenduskäigu kooskõlas menetlustaktika nõuete ja soovitustega.

Seega käsitletakse kursuse raames kriminalistika uurimiseset, süsteemi ja rolli õiguskaitseasutuste tegevuses, praktilise jäljelugemise olemusest ja traditsioonilisi meetodeid ning uurimistoimingute läbiviimise taktikat. Põhjalikumalt käsitletakse sündmuskoha vaatluse andmetel retrospektiivse mudeli koostamist ja ütluste andmisega seonduvate uurimistoimingute taktikat. (Õppeaine...01.04.2010)

2008/2009 õppeaastal õpetati kriminalistikat loengutena 24 tundi ning iseseisva töö maht oli 56 tundi. Sellele järgneval õppeaastal toimus loenguid sama palju, iseseisev töö mahuks 44 tundi ning õppeprogrammi täiendati 10 seminaritunniga (Aine...01.04.2010).

Kuigi kriminalistika kursust pakub Tartu Ülikool bakalaureuseastmes vaid valikainena, paistab teema statsionaarõppes õppivaid tulevase juriste huvitavat, sest 2008/2009 õppeaastal registreerus kursusele kokku 57 ja 2009/2010 õppeaastal kokku 33 tudengit, kusjuures kursuses osalejate piirarvudeks olid vastavalt 63 ja 53 (Aine...01.04.2010).

Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna magistriõppe nominaalne õppeaeg on kaks aastat ja koosneb kohustuslikust üldõppest, erialaõppe valikainetest, vabaainetest ja magistritööst. Valikained jagunevad avaliku õiguse, karistusõiguse ja eraõiguse aineteks, lisaks neile ka eriaineteks. Selline valikainete jaotus annab võimaluse spetsialiseerumiseks magistriastmes. (Magistriõpe...01.04.2010)

Magistriõpe nagu ka bakalaureuseõpe toimub Õigusteaduskonnas nii Tartus kui Tallinnas ning erinevates linnade magistriõppe õppekavad pisut erinevad teineteisest. Erinevused õppekavades puudutavad ka kriminalistika kursust. Tartus toimub statsionaarõppes õpetatakse kriminalistikat magistriastmes kohustusliku aine üldõppes, kuid Tallinnas avatud ülikoolis valikulise eriainena. Küll aga on täpselt ühtmoodi sõnastatud nii magistri- kui bakalaureusetasemel, Tallinnas ja Tartus õpetatava kriminalistika ainekavades õpiväljundid ja aine õpetamise eesmärgid. Ka aine- ja õppetöö mahud on sarnased, varieeruvad vaid õppetöö mahud olenevalt sellest, kas kriminalistikat õpetatakse statsionaaris või avatud ülikoolis. (Õppekava...01.04.2010)

Tartus magistriõppes õpetatav kriminalistika on erinevalt Tallinnale kohustuslikuks eeldusaineks kursusele menetlusmetoodika. Menetlusmetoodika kuulajaskond on magistriõppe üliõpilased, kellele aine on valikaine. Menetlusmetoodika kursuse üldiseks eesmärgiks on õpetada eriliigiliste kuritegude uurimise metoodika (menetlusmetoodika) teoreetilisi alusteadmisi, selgitada kuritegude uurimise algoritmide ja põhimeetodite kasutamist kriminaalmenetluses, nende olemust, samuti varavastaste ja isikuvastaste kuritegude kohta kriminaalmenetluse alustamise ning uurimistoimingute läbiviimise eripära. Kursuse lõpuks peab üliõpilane olema võimeline (Õppeaine...01.04.2010):

- 1) selgitama kuritegude uurimise üldpõhimõtete ja põhimeetodite olemust ning nende kasutamist;
- 2) mõistma kohtueelse menetluse planeerimise eesmärke ja printsiipe;
- 3) kirjeldama tüüpilisi uurimissituatsioone ja nendele vastavaid menetleja tegevuse eesmärke;
- 4) mõistma varavastaste ja isikuvastaste kuritegude menetlemise eripära;
- 5) hindama õigesti uurimissituatsiooni ja valima sellele vastava kuriteo uurimise algoritmi;
- 6) rakendama kurjategija otsimise ja väljaselgitamise algoritmi;
- 7) rakendama erinevaid menetlusmetoodika soovitusi ja nõudeid varavastaste ja isikuvastaste kuritegude uurimise planeerimisel ja läbiviimisel;
- 8) diskuteerima kriminaalmenetluse planeerimise ja kuriteo lahendamise otstarbekuse ja efektiivsuse üle;

- 9) esitama kuriteo uurimise õppekaasuse analüüsi ja lahenduskäigu kooskõlas menetlusmetoodika nõuete ja soovitustega.

Menetlusmetoodika kursuse raames käsitletakse uurimissituatsiooni ja versiooni kui kriminaalasja uurimise aluste olemust, versioonide püstitamise ja kontrollimise ning uurimise planeerimise põhimõtteid. Samuti käsitletakse aine raames kuriteo uurimise ja kurjategija väljaselgitamise mudelit ja algoritme. Käsitletakse ka varavastaste ja isikuvastaste kuritegude uurimise metoodikat. (Õppeaine...01.04.2010)

Menetlusmetoodika kursuse õppetöö vormidest on kõige mahukam iseseisev töö, mida on 60 tundi. 10-12 tundi kulutatakse õppetööle loengutes ning 8-10 tundi seminarides. Menetlusmetoodika aines juba väljatöötatud 2010/2011 õppeaasta ainekava kohaselt lisandub loengutele, seminaridele ja iseseisvale tööle ka praktikumid. (Õppeaine...01.04.2010)

Magistriõppes on nii statsionaaris kui avatud ülikoolis võimalik tudengitel valikainena õppida ka kriminalistika tehnika kursusel, aine eesmärgiks anda baasteadmised kriminalistika tehnika ja ekspertiiside korraldamise valdkonnas. Kriminalistika tehnika aines antakse ülevaade Eestis kohtueelses uurimises kasutatavast kriminalistika tehnikast, kuriteojälgede kujunemise seaduspärasustest, nende avastamise, nähtavaks muutmise, fikseerimise ja tõendiks vormistamise võtetest, vahenditest ja soovitustest. Kursus koosneb loengutest praktikumidest, seminaridest ja iseseisvast tööst ning kriminalistika tehnika kursuse ainemahuks 3 EAP. Arusaadavalt on avatud ülikooli tudengitel kriminalistika tehnika aine omandamisel suurem osakaal iseseisval töö ja veidi vähem omandatakse teadmisi loengutes, seminarides ja praktikumides. Statsionaaris õppivatele üliõpilastele on ettenähtud 14 loengutundi 6 seminari- ja sama palju praktikumitunde. Kahtlemata vajab kriminalistika tehnika aine õpetamine praktilist kriminalistikalist tegevust, mistõttu omandataksegi praktikumides tehniliste vahendite kasutamise võtteid ja oskuseid. Lisaks omandatakse kohtuekspertiiside korraldamise taktika üldised soovitused ja konkreetsete kohtuekspertiisi liikide korraldamine. (Õppeaine...01.04.2010)

3.4. Kriminallistika õpetamine Sisekaitseakadeemias

Sisekaitseakadeemia (edaspidi SKA) on siseministeriumi haldusala kõrgkool, mis valmistab kutse-, kõrg-, ja magistrihariduse tasemel ette spetsialiste laiale ringile sisejulgeolekuasutustele (sh politseile, piirivalvele, päästealale, samuti justiits- ning maksu- ja tollisüsteemile) (Sisekaitseakadeemiast...01.04.2010).

Kriminallistikat õpetatakse SKA-s nii kutse- kui ka kõrgharidustasemel ja seda politsei eriala ning piirivalve eriala õppuritele. Suuremais mahus on SKA õpekavades kriminallistika õpetamine arusaadavalt ette nähtud politsei eriala õppekavades, sest peamiseks uurimisasutusteks hetkel kehtivate regulatsioonide kohaselt siiski politseiasutused.

SKA-s konstaabli kutseharidusõppe üldisteks eesmärkideks on kompetentsete ja toetavate konstaablite ettevalmistamine, lähtudes politseiorganisatsiooni kui tellija vajadustest ning toetada politseikadettidel rakenduskõrgharidusõppes edasiõppimiseks vajalike pädevuste omandamist ja kujundada valmisolekut elukestvaks õppeks. Konstaabli kutseõpe ongi ehitatud üles õppe eesmärkidest lähtudes ja seda õppemoodulitena. Konstaabli eriala õppekava struktuuri on seatud eraldi kuriteoteate lahendamise õppemoodul, milles õpetatakse tulevastele konstaablitele muu hulgas politseitegevust sündmuskohal ja ekspertiiside korraldamist. Õppe kestvus on 120 tundi ning aine õpetamise eesmärgid on, et õppur (Konstaabli eriala õppekava, kinnitatud siseministri 21.09.2006.a. käskkirjaga nr 410, Haridus- ja Teadusministeriumi 02.05.2006.a. kooskõlastuskirja nr 3.5-3/14882 alusel) (edaspidi: Konstaabli eriala õppekava):

- 1) omandab teadmised tõendi ja asitõendi olemusest, sündmuskohast, selle kaitsest ja tegutsemisest sündmuskohal tõendusteabe kogumisel;
- 2) õpib avastama, vajadusel nähtavaks muutma ja talletama erinevaid jälgi ning kasutama selleks erinevaid tehnikavahendeid ja materjale;
- 3) õpib dokumenteerima asitõendi ja sündmuskoha vaatlust ning korraldama edasilükkamatuid ekspertiise.

Kursuse käigus käsitletakse järgmisi kriminalistikaaine teemasid (Konstaabli eriala õppekava):

- 1) sissejuhatus kriminalistikasse;
- 2) kriminalistikaline identifitseerimine;
- 3) isikukirjeldus ja kriminaalregistratsioon;
- 4) kohtufotograafia ja videosalvestus;
- 5) sündmuskoht, selle kaitse ja esimese politseiametniku tegevus sündmuskohal;
- 6) kriminalistika tehnika vahendid;
- 7) trassoloogia ja daktüloskoopia;
- 8) kohtubalistika ja külmrelvad;
- 9) dokumendi tehniline uurimine;
- 10) bioloogilised jäljed;
- 11) kiud ja mikroosakesed;
- 12) laiba vaatlus;
- 13) sündmuskoha vaatlus ja selle dokumenteerimine;
- 14) ekspertiisi korraldamise taktika üld- ja eriosa.

Seega peab konstaabliõppe läbinud politseiametnik tundma kriminalistikaalaseid põhimõisteid ning olema võimeline sündmuskoha kaitsel asjakohaselt tegutsema. Samuti peab konstaabel oskama teostada vaatlusi ja need nõuetekohaselt dokumenteerida ning vaatlust toimetada kriminalistika tehnika vahendite oskuslikul kasutamisel. Lisaks peab suutma korraldada edasilükkamatuid ekspertiise, milleks vajadusel oskama koguda asjakohaseid ekspertiisimaterjale. (Konstaabli eriala õppekava)

Kõige selle juures ei piirduta kriminalistika aine õpetamisel ainult teoreetiliste loengutega, vaid suurel määral omandatakse õppes teadmisi läbi praktilise tegevuse. Loengutes omandatud saab ja tuleb rakendada ka praktilise töö käigus, mis toimub politseiasutustes juba reaalses õppepraktikas. (Konstaabli eriala õppekava)

SKA õppekavades on kriminalistika õpetamine kõige suuremas mahus ette nähtud politseieriala rakenduskõrgharidusõppes. Rakenduskõrgharidust on võimalik omandada nii päevaõppe kui ka kaugõppe õppevormi alusel ning politseieriala

rakenduskõrgharidusõppe eesmärgiks on lisaks konstaabliõppe eesmärkidele toetada üliõpilastel magistriõppes edasiõppimiseks vajalike pädevuste omandamist. Rakenduskõrgharidusõppe nominaalne õppeaeg on kokku 4 aastat. 4-aastase õppeaja hulka loetakse konstaabli kutseõppele kulunud aeg ning just politseilise kutseõppe läbimine on eelduseks rakenduskõrgharidusõppele pääsemiseks. Selline õppeajajaotus kehtib hetkel nii päeva- kui kaugõppes õppivatele tudengitele. Rakenduskõrgharidusõppe astmel omandatakse süvaõppe raames pädevused, mis on vajalikud kriminaal- või korrakaitsepolitsei spetsialisti põhitegevuste edukaks sooritamiseks. Õppes on õppekavad ehitatud üles politseiametniku põhitegevusest lähtuvate õpimoodulitena: õigusainete moodul, sotsiaalteaduste moodul ja eriala üldmoodul, millele järgnevad süvaõppe moodulid. On võimalik valida kriminaalpolitsei või korrakaitsepolitsei süvaõpet, mille valik toimub peamiselt üliõpilase ja tööandja vajadusi arvestades. (Politsei...01.04.2010)

Kriminalistikat õpetatakse SKA Politsei- ja Piirivalvekolledži rakenduskõrgharidusõppes käesoleval ajal kriminaalpolitsei süvaõppes ning õppekavas kirjeldatakse kriminalistikat käsitlevaid õppeaineid kui kriminaalpolitsei süvaõppe kuritegude uurimise praktiliste oskuste rakendamise mooduli õppeülesandeid. Kuritegude uurimise praktiliste oskuste rakendamise mooduli õppeülesanded jagunevad kolme aineprogrammi: menetlustaktika rakendamine kuritegude uurimisel, kriminalistikatehnika kasutamine ja kohtuekspertiiside korraldamine kuritegude uurimisel ning menetlusmetoodika nõuete ja soovitude rakendamine kuritegude uurimisel. (Politsei eriala rakenduskõrgharidusõppe väljundipõhine õppekava, kinnitatud Sisekaitseakadeemia nõukogu 16.12.2008.a. otsusega nr 0-7.1/59, muudetud Sisekaitseakadeemia nõukogu 23.10.2009.a. otsusega nr 1.1-7/37)

Õppeülesannetest esimese „menetlustaktika rakendamine kuritegude uurimisel“ üldeesmärk on, et tudeng omandab teadmisi ja vilumusi uurimisel kasutatavate tõendamistoimingute tulemuslikuks läbiviimiseks ning menetlustoimingute käigu ja tulemuste taktikaliselt õigeaks vormistamiseks. Kõnealuse õppeülesande ainemaht on 6 EAP ning maht tundides nii päevasele kui kaugõppele kokku 156. Auditorsete tundidega õpetatakse ainet vastavalt 54 ja 36 tundi, praktilisele õppetegevusele kulutatakse päevases õppes 18 ja kaugõppes 12 tundi ning iseseisva töö mahud vastavalt

84 ja 108 tundi. Õppeülesandes käsitletakse järgmisi kriminalistikaaine kitsamaid teemasid (Õppeülesande „Menetlustaktika rakendamine kuritegude uurimisel“ programm, koost. 16.06.2008) (edaspidi: Õppeülesanne menetlustaktika):

- 1) menetlustaktika mõiste ja tähendus kohtueelses uurimises, menetlustaktika põhimõisted;
- 2) menetlusversioonid ja uurimissituatsiooni taktikaline tähendus menetlustoimingute läbiviimisel, taktikalised kombinatsioonid ja uurija tegutsemine taktikalise riski tingimustes;
- 3) erinevate menetlustoimingute läbiviimise taktika;
- 4) menetlustoimingute ja käigu fikseerimise taktikalised aspektid.

Ülalloetletu õpetamisel soovitakse, et tudeng, asudes praktilisse uurimistegevusse (Õppeülesanne menetlustaktika):

- 1) kasutab menetlustoimingute läbiviimisel asjakohaseid taktikalisi töövõtteid;
- 2) järgib toimingu läbiviimisel menetluspraktika soovitusi erinevate eluliste olukordadega toimetulekuks;
- 3) kogub tõendusteavet nõutavas mahus ja kvaliteedis;
- 4) talletab toimingu käigu ja tulemused parimal viisil.

Iga õpiväljundi eesmärgi täitmiseks kasutatakse õpetamistegevustena loenguid ja seminare, kaasusepõhilisi praktilisi harjutusi ning videotreeninguid. Uurimistoimingute talletamise õpetamisel koostatakse lisaks eeltoodule ka praktilist uurimistoimingute protokollide ja nende lisade koostamist. (Õppeülesanne menetlustaktika)

Märksa rohkem eelnevale õppeülesandele pühendatakse õpetamiseks aega „kriminalistika tehnika kasutamine ja kohtuekspertiiside korraldamine kuritegude uurimisel“ õppeülesandele, kokku 234 õppetundi. Loomulikult on ainemahtki 3 EAP võrra suurem, e 9 EAP. Kontaktunde toimub nimetatud õppeülesande programmi kuuluvate teemade õpetamisel päevases õppes 74 ja kaugõppes 50 tundi, praktilist tööd tehakse vastavalt 34 ja 22 tundi ning iseseisvalt tuleb õppimisele kulutada 126 ja 162 tundi. Õppeülesande üldeesmärkide kohaselt soovitakse, et politseiametnik (Õppeülesande „Kriminalistika tehnika kasutamine ja kohtuekspertiiside korraldamine

kuritegude uurimisel“ programm, koost. 16.06.2008) (edaspidi: Õppeülesanne kriminalistikatehnika):

- 1) omandab teadmised kaasaegsetest tehnilistest ja teaduslikest vahenditest ning võimalustest tõendusteabe kogumisel;
- 2) õpib kasutama kaasaegseid kriminalistikatehnilisi vahendeid ja töövõtteid;
- 3) omandab teadmised kohtuekspertiiside võimalustest ekspertiisiülesannete lahendamisel;
- 4) õpib korraldama kohtuekspertiise.

Loetletud eesmärkide täitmiseks õpetatakse õppeülesandes „kriminalistikatehnika kasutamine ja kohtuekspertiiside korraldamine kuritegude uurimisel“ (Õppeülesanne kriminalistikatehnika):

- 1) jälgede avastamise, nähtavaks muutmise ja fikseerimise kaasaegseid meetodeid;
- 2) praktilise jäljelugemise metodoloogilisi aluseid, praktilisi jäljelugemise traditsioonilisi meetodeid, mõnda mittetraditsioonilist jäljelugemise meetodit (profileerimine);
- 3) kohtuekspertiisi arengut;
- 4) eriliigiliste kriminalistikaekspertiise, nende võimalusi tõendusteabe kogumisel;
- 5) muude eriteadmiste kasutamist ekspertiisi vormis kriminaalmenetluse läbiviimisel.

Loengute ja seminaride läbi tõstetakse tudengi teadlikkust kaasaegsetest tehnilistest ja teaduslikest vahenditest ning võimalustest tõendusteabe kogumisel, samuti tutvustatakse kohtuekspertiiside võimalusi ekspertiisiülesannete lahendamisel, et tudeng korraldaks kohtuekspertiise asjakohaselt. Viimast õpetatakse ka praktiliste harjutuste lahendamise ning praktilise menetlusdokumentide koostamise kaudu. Praktiliste harjutustena õpetatakse õppeülesande programmis ka kaasaegsete kriminalistikatehniliste vahendite ning töövõtete kasutamist. (Õppeülesanne kriminalistikatehnika)

Õppeülesande „menetlusmetoodika nõuete ja soovitude rakendamine kuritegude uurimisel“ üldeesmärkideks on teadmiste omandamine menetluse läbiviimise organiseerimisest ja selleks vajalikust koostööst, samuti eriliigiliste kuritegude uurimise metoodikast ja erimetoodikatest, et õppida neid rakendama ning menetluse

organiseerimise ja vajaliku koostöö tegema õppimine. Selliste õpieesmärkide saavutamiseks tuleb päevaõppe tudengitel õppida õppeülesande programmi kuuluvaid aineid 72-s loengu- ja 72-s praktikatunnis, iseseisva töö maht tundides 168. Kaugõppes on õppeülesande mahud vastavalt 48, 48 ja 216 tundi. Tegemist seega kõige mahukama õppeülesandega, ka ainemaht eelnimetatutest programmide suures, nimelt 12 EAP. Kõnealuse õppeülesande sisuks on läbida kursusel järgmised kriminalistika teemad (Õppeülesande „Menetlusmetoodika nõuete ja soovitude rakendamine kuritegude uurimisel“, koost. 16.06.2008) (edaspidi: Õppeülesanne menetlusmetoodika):

- 1) menetlusmetoodika mõiste ja tähendus kohtueelses uurimises, kriminalistikalise metoodika põhimõtted;
- 2) kriminaalmenetluse planeerimine, menetlusversioonide ja uurimissituatsiooni tähendus menetlusmetodoloogias;
- 3) tegutsemine „kuumadel jälgedel“, uurija tegutsemine taktikalise riski tingimustes, ootamatuse faktor kriminaalmenetluses, uurimisele vastutegutsemine;
- 4) eriliigiliste kuritegude uurimise metoodikad;
- 5) erimetoodikad.

Ülaltoodud teemasid õpetatakse õppeülesande programmist tulenevalt loengutes ja seminarides, mille käigus lahendatakse ka kaasuseid ning arutletakse nende üle. Õpiväljunditeks on, et õppeprogrammi läbinud tudeng suudaks: organiseerida menetluse läbiviimist kasutades selleks parimaid võimalusi, menetluspraktika kogemusi eriliigiliste kuritegude uurimise metoodika soovitusi ja nõuandeid; teha asjakohast koostööd erinevate institutsioonidega, avalikkusega ja eraisikutega; vajadusel rakendada erimetoodikat. (Õppeülesanne menetlusmetoodika)

Nagu käesoleva alapeatüki sissejuhatuses mainitud, õpetatakse kriminalistikat SKA-s ka piirivalveametniku kutseõppe käigus. Seda küll veidi väiksemas mahus, kui konstaabliõppes, kuivõrd kriminalistika aine õppemaht piirivalveametnike kutseõppes vaid 1 õppenädal. Piirivalveametniku õppekava kohaselt on kriminalistika algtasemel teadmine osa piirivalveametniku põhiteadmistest ja kutseoskusnõuetest. Oluliseks on peetud õpetada piirivalveametnikele üldisi kriminalistikalisi teoreetilisi teemasid nagu uurimise meetodid, sündmuskoha vaatluse teostamine, intervjuerimine,

narkootikumide avastamise vahendid ja meetodid. Samuti õpetatakse kriminalistikat praktilise tegevuse läbi, kui praktiseeritakse sõrmejälgede võtmist. Piirivalveametnikele kriminalistika õpetamise peamiseks eesmärgiks on idee, et piirivalveametnik kasutab uurimismeetodeid oma igapäevases teenistuses ning kasutama kriminoloogia ja kriminalistikaalaseid teadmisi ja oskusi. (Piirivalveametnik...01.04.2010)

Hoopis suuremas mahus käsitletakse kriminalistikat SKA piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppes, koguni ainemahuga 8 EAP. Sarnaselt politseieriala rakenduskõrgharidusõppele on piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidust omandada nii päevases kui kaugõppes ning ühtmoodi politseiõppega on piirivalveteenistuse kutseala õppekavas jagatud ained õppemoodulitesse. Kriminalistika aine paikneb õppekavas kutseala ainete plokis õigusainete moodulis. Piirivalveteenistusele kriminalistikaaine õpetamise eesmärkideks loetletakse aineprogrammis (Piirivalveteenistuse kutseala õppekava, kinnitatud Sisekaitseakadeemia nõukogu 15.06.2009.a. otsusega nr 1.1-6/21) (edaspidi: Piirivalveametniku kutseala õppekava):

- 1) omandada teadmised ja oskused tööks sündmuskohal, tundes ja osates rakendada kaasaegset kriminalistika tehnikat ja eriliigiliste jälgede esiletoomise meetodikat;
- 2) omandada teadmised töö käigus kogutud asitõendite talletamisest ja dokumenteerimisest;
- 3) õpetada kriminalistikalise taktika teoreetilisi alusteadmisi;
- 4) selgitada kriminalistika üldpõhimõtete ja põhimeetodite kasutamist kriminaalmenetluses, nende olemust ja vastastikuseid seoseid ning uurimistoimingute läbiviimise taktikat;
- 5) õpetada menetlusmetoodika teoreetilisi alusteadmisi;
- 6) selgitada kuritegude uurimise algoritme ja põhimeetodite kasutamist kriminaalmenetluses, nende olemust;
- 7) anda teadmised ja oskused kriminaalasjade uurimise erimetoodikatest.

Üsna sarnaselt õppeaine eesmärkide sõnastusele on aineprogrammis kirjeldatud aine õpiväljundeid, mistõttu ei ole otstarbekas neid uuesti välja tuua. Õpetamistegevustena kasutatakse peamiselt loenguid ja seminare, sest omandatavate teemadering on küllalt lai ning peamiseks on paljude teemade puhul anda neist hea ülevaade. Siiski viiakse

kriminalistika õpetamisel piirivalveteenistuseõppes läbi ka praktikume. Tudengitel tuleb õppeaine omandamisel koostada sündmuskoha vaatlusprotokolle, daktüloskopeerida, fotografeerida, teostada ülekuulamisi jms. Lisaks tuleb õppida ka iseseisvalt. (Piirivalveametniku kutseala õppekava)

Ainekavade ülevaate kokkuvõtteks võib märkida, et erinevates koolides on kriminalistikaainete õpetamise suunitlused erinevad. SHI-s õpetatakse kriminalistikat aine- ja õppeajamahtu silmas pidades küllalt ülevaatlikult, viies tudengid kurssi olulisemate kriminalistika teemadega. Samas antakse peale üldise ülevaate kitsamalt õpetusi uurimise planeerimisest ja uurimismeetoditest ning süvenenumalt õpetatakse kriminalistikatehnika vahendeid, võtteid ja meetodeid. Seega paistab SHI-s kriminalistika õpetamise suunitlus pigem kriminalistikatehnikale. Tartu Ülikooli Õigusteaduskond annab bakalaureuseastmes kõigile juristidele kriminalistikalased põhiteadmised ja seejärel on nendel magistrantidel, kes kavatsevad tööle asuda kriminaalvaldkonnas, võimalik valikainete kaudu saada süvendatud teadmised kriminalistikatehnika võimalustest, mitte niivõrd kriminalistikatehnika kasutamise oskustest, ja kuritegude eeluurimise meetodikast. Menetlusmetoodika õpetamise suunitluseks on uurimissituatsioonist lähtuv uurimise planeerimine ja erinevate ülesannete lahendamise algoritmid. Sisekaitseakadeemias kutseõppe tasemel on kriminalistika õpetamine suunatud politseiametnike kriminalistika üldteadmiste ning kriminalistikatehnika, -taktika ja -metoodika esmatasemel omandamisele. Kutseõppe astmes loetakse vajalikuks tõendi- ja sündmuskohakaitse, samuti jäljeõpetuste andmist. Üksikasjalikumalt õpetatakse kriminalistikat rakenduskõrgharidusõppes ning võib öelda, et seal toimub kriminalistika jätkukoolitus kutseõppes omandatule. Süvendatult keskendutakse nii menetlustehnika, menetlustaktika kui menetlusmetoodika teooriate õpetamisele ning teoreetiliste teadmiste kinnistamisele läbi praktiliste õppetegevuste.

3.5. Kriminialistika õpetamine politseiametnikele täiendkoolitustel

Läbi aegade on politseiasutustes viidud läbi koolitusi tõstmaks politseiametnike erialast taset ja seda igal aastal Politseiameti poolt koostatud ülepolitseilise koolituskava alusel. Neis koolituskavades on pööratud tähelepanu pea kõigile politseisüsteemi valdkondades töötavate ametnike enesetäiendamisele, kuid vaatluse alla võetakse 2008. ja 2009. aasta koolituskavades kriminialistikalased koolitused, nende mahud ja koolituste sihtgrupid.

2008. aasta ülepolitseilisest koolituskavast nähtuvalt toimus 2008. aastal kriminaalpolitseialaseid koolitusi kokku kolmteist, millest neli olid kriminialistikalise suunitlusega. Neist järjekorras esimene oli kõigile prefektuuridele väljapakutud küberkuritegude koolitus, milles koolitajaks Keskkriminaalpolitsei. Koolitusel käsitleti muuhulgas esmaseid menetlustoiminguid arvuti kui kuriteovahendi avastamisel. Koolituse käigus õpetati seega kriminialistika tehnika ning –taktika võtteid arvuti kui kuriteovahendiga e tõendiga tegutsemisel. Koolituse osalejate maksimaalseks arvuks oli kaksteist. (Ülepolitseiline koolituskava 2008.a., kinnitatud politseiameti politseipeadirektori 07.02.2008 käskkirjaga) (edaspidi: Ülepolitseiline koolituskava 2008.a.)

Teiseks ülepolitseilise koolituskava järgi 2008. aastal toimunud koolituseks oli ekspertiiside määramise koolitus, mille sihtgrupiks lisaks politseiametnikest menetlejatele ka prokurörid. Koolitused toimusid kõigis neljas prefektuuris ning igast koolitusest sai osa võtta kaksikümmend viis inimest. Koolituse käigus õpetati, kuidas hinnata võetud jälgi ja võrdlusproove, millal ja millist ekspertiisi määrata ning milliseid proove ekspertiisi saata. Ekspertiiside määramise koolituse lektoriteks olid Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi eksperdid. (Ülepolitseiline koolituskava 2008.a.)

Järgmine koolituskavast nähtav koolitus „Kohtufotograafia“ oli suunatud kriminialistidele, koolituse osalejate piirarvuks kaksikümmend. Koolitusel õpetati kriminialistidele sündmuskohal pildistamisel erinevaid fotograafia võtteid, fotografeerimist päeval ja öösel, makro- ja mikrofotode tegemist ning fotoaparaatide

võimaluse kasutamist. Koolituskavast ei nähtu aga konkreetset koolitajat, koolitaja kohale märgitud välislektor. Märkimist väärrib, et koolituse kestvus oli viis päeva. (Ülepolitseiline koolituskava 2008.a.)

Ka viimane kriminaalpolitseialane koolitus 2008. aastal oli suunatud kriminalistide enesetäiendamisele. Koolituseks „Rekonstruktsioon tulistamisega seotud sündmuskohtadel“, mille käigus õpetati Rootsi Politseiakadeemia lektorite poolt kuuli lennutrajektoori kindlakstegemist. Koolitus kestis kaks päeva ning osaleda võis kuni kaksikümmend kriminalisti. (Ülepolitseiline koolituskava 2008.a.)

Tähelepanuväärne on, et Politseiamet ei pea vajalikuks kriminalistikaalaste koolituste korraldamist vaid kriminaalpolitseinikele vaid ka korrakaitsepolitseinikele. Nimelt õpetasid 2008. aastal politsei lektorid ja Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi eksperdid kahekümne viiele konstaablile koolitusel „Sündmuskoha kaitse ja jälgede võtmine“, kuidas tagada sündmuskohal jälgede kaitse ja kuidas tõendeid koguda. (Ülepolitseiline koolituskava 2008.a.)

Politsei 2009. aasta koolituskava kohaselt viidi läbi kokku viis kriminalistikaalast koolitust, mis kõik olid suunatud kriminaalpolitseile. Esimesena koolituskavas märgitud kriminalistika suunitlusega koolitus „Advanced Bloodstain Pattern Analysis Course“ toimus viis päeva ning oli jätkukoolituseks 2006. aasta „Basic Bloodstain Pattern Analysis Course“ koolitusele. Koolitusel jätkati seega vereplekkidest tekkinud mustrite analüüsimise õppimist. Koolitajateks olid Martin Eversdijk ja Rene Gelderman Hollandi politseis, koolitusest sai osa võtta kaksikümmend kriminalisti. (Politsei 2009. aasta koolituskava, kinnitatud Politseiameti politseipeadirektori 25.03.2009.a. käskkirjaga nr 95) (edaspidi: Politsei 2009.a. koolituskava)

Kahel korral toimus kahepäevane ülekuulamistaktika koolitus kõigile soovi avaldanud kriminaalpolitseinikele, tõsi, osavõtjate piirarvuks oli kaksikümmend viis. Koolitust viis läbi Sisekaitseakadeemia ning koos ülekuulamistaktikaga käsitleti alaealiste ja erivajadustega inimeste ülekuulamisi. Koolitusel võimaldati osalejatel läbi teoreetilise ja praktilise tegevuse süvendada teadmisi ning laiendada kogemusi ülekuulamise taktikalistest aspektidest. (Politsei 2009.a. koolituskava)

Viiekümnele politseiametnikule, kelleks võis olla nii kriminaal-, korrakaitsepolitseinik kui ka kriminalist, kaasajastasid Eesti Kohtuekspertiisi Instituut ja Sisekaitseakadeemia koolitusel „Laibaga sündmuskoha vaatlust, inimohvritega liiklusõnnetuse sündmuskoht“ ametnike teadmisi laibaga sündmuskoha vaatluse erisustest (koolnutunnused, elupuhused vigastused, vägivalda liigid ja nende tunnused). (Politsei 2009.a. koolituskava)

Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi poolt oli 2009. aastal koolituskava kohaselt läbiviidud veel kaks menetlejatele suunatud koolitust. Esimene neist „Tulekahju sündmuskoha vaatlus, tulekahju menetlemine ja tulekahju ekspertiis“, mille soovitavaks tulemuseks oli parandada tulekahjudega seotud sündmuste menetlusoskust ja tõsta sündmuskoha töö kvaliteeti. Teiseks menetlejatele väljapakutud koolituseks oli „Kohtuekspertiiside määramine“. Eesti Kohtuekspertiisi Instituut täiendas koolitusel menetlejate teadlikkust instituudi võimalustest ning õpetasid, millisel ekspertise paremini ette valmistada. (Politsei 2009.a. koolituskava)

4. KRIMINALISTIKAALASE VÄLJAÕPPE VASTAVUS TEENISTUSÜLESANNETEST TULENEVATELE VAJADUSTELE

4.1. Eesti kõrgkoolides õpetatava kriminalistika aine- ja õppekavade vastavus uurijate ja kriminalistide ametijuhenditele

Kui käesolevas lõputöös on seni kirjeldatud ja võetud kokku kriminalistika õppimise võimalused Eestis ja kriminalistika õpetamise mahud ning ulatused, siis saamaks teavet selle kohta, milliste kriminalistikaliste tegevustega tuleb uurijatel ja kriminalistidel reaalses töös hakkama saada, vaadeldakse Põhja Prefektuuri (endine Põhja Politseiprefektuur) uurijate ja kriminalistide ametijuhendeid. Analüüsi tulemusel selgub, millised üldse on uurijana või kriminalistina töötamise eeldused ning kas ametijuhendites kajastatud kriminalistikaliste ametikohustuste täitmiseks on võimalik saada täielikku ja igakülgset ettevalmistust Eesti õpetatavate kriminalistikakursuste läbimisel.

4.1.1. Õppekavade vastavus uurijate ametijuhenditele

2008. aastal kinnitatud Põhja Politseiprefektuuri uurijate ametijuhendite kohaselt jagati kohtueelse menetluse läbiviijad uurijateks, erimenetlejateks ja valvemenetlejateks. Nimetatud ametikohtadele kvalifitseeruti vaid juhul, kui oli omandanud vähemalt kutseõpe keskhariiduse baasil politsei erialal ning alates vanemkomissari ametikohast kõrghariiduse. Paraku pole kehtivates uurijate ametijuhendites teenistuskohustusi üksikasjalikult lahti kirjutatud. Ainsa kriminalistikaga haakuva teenistusülesandepunktina ongi nimetatud uurijate kohustust osaleda kuritegude ennetamisel, tõkestamisel ja avastamisel ning kriminaalasjade kohtueelsel menetlemisel. Seega ei konkretiseeri uurijate ametijuhendid sedagi, millise menetlusosalisena nad kohtueelsel menetlemisel peaksid osalema või kas peale menetlemisel osalemise neil kuritegude uurimisel lisaks sellele veel mingisuguseid ülesandeid on. Küllap on peetud silmas seda, et uurijate peamine teenistusülesanne on siiski menetluses olevate kriminaalasjade kohtueelne uurimine. (Põhja Politseiprefektuuri Kriminaalosakonna

uurija ametijuhend, kinnitatud Põhja Politseiprefektuuri politseiprefekti 23.04.2008.a. käskkirjaga nr 140)

Kui lähtuda kriminalistika aine ulatusest, siis uurijate ametijuhendites märgitud teenistuskohustuste täitmiseks tuleb uurijatele kriminalistikat õpetada täies mahus ning mingil juhul ei tohi uurijate ettevalmistuses piirduda ülevaate andmisega kriminalistikast ja kriminalistika süsteemi üksikutest osadest. Kuigi ametijuhendid eeldavad, et uurija oleks läbinud Sisekaitseakadeemias kutseharidus- või kõrgharidusastme, ehk igakülgset ametiküpsust, siis kutseõppes oma kriminalistikalised teadmised ja oskused omandanud uurija võib kriminaalasja kohtueelsel menetlemisel sattuda raskuste ette, kuna omandamata on jäänud menetlustaktika ja metoodika mahukamad õpetused. Ka kutseõppeastmes õpetatavat menetlustehnika kursust ei saa pidada uurija ametiülesannete täitmiseks piisavaks. Küll aga õpetatakse kriminalistika ainet Sisekaitseakadeemias kõrgharidusastmes sellises mahus, millest uurijad saavad küllalt korralikud kriminalistikaalased teadmised ja oskused selleks, et osaleda kuritegude ennetamisel, tõkestamisel ja avastamisel ning kriminaalrajade kohtueelsel menetlemisel. Seetõttu tuleks igal uurijal üldise kohtueelse menetluse kvaliteedi tõstmiseks läbida Sisekaitseakadeemia rakenduskõrgharidusastme kriminalistikakursus, ka neil, kellele eelnevalt on kriminalistikat õpetatud kas Sotsiaal- Humanitaarinstituudis või Tartu Ülikoolis.

4.1.2. Õppekavade vastavus kriminalistide ametijuhenditele

Erinevalt uurijatest on Põhja Prefektuuri kriminalistide teenistuskohustused 2007. aastal kinnitatud ametijuhendites kajastatud üsna detailselt. Kehtivates kriminalistide ametijuhendites on teenistusülesanded jagatud üheksasse laiemasse alajaotusesse, millest koguni viies loetletud vaid kriminalistikalised tegevused. Esimeses teenistusülesannete blokis loetletakse kriminalisti töökohustused sündmuskohal töötamisel ning ülesanneteks on pandud järgmised tegevused (Põhja Politseiprefektuuri Kriminaalosakonna kriminalisti (tüüp)ametijuhend, kinnitatud 25.10.2007.a. Põhja Politseiprefektuuri politseiprefekti käskkirjaga nr 270) (edaspidi: Kriminalisti (tüüp)ametijuhend):

- 1) võtta osa ja tagada spetsialistide osavõtt operatiivgrupi koosseisus sündmuskoha vaatlustest ja teistest uurimistoimingutest;

- 2) koguda informatsiooni juhtunu kohta;
- 3) valmistada ette tegevused tööks sündmuskohal;
- 4) viia läbi sündmuskoha vaatlus täies ulatuses ja korras, rakendades kriminalistikalisi- tehnilisi vahendeid ja vastutada tehtud töö eest;
- 5) hinnata olustikku ja ohte sündmuskohal;
- 6) kasutada töös kaasaegseid tehnika vahendeid ja töövõtteid;
- 7) teha sündmuskohast visand, plaan või skeem;
- 8) rakendada sündmuskohal kohtufotograafiat ja videosalvestust (laipadega sündmuskohtadel teeb videosalvestuse olustikust ja laibast) ning tehtu dokumenteerimine.

Järgmises ülesannete rühmas loetletud jälgede avastamise, fikseerimise ja pakendamise seotud tegevused (Kriminalisti (tüüp)ametijuhend):

- 1) hinnata olustikku;
- 2) valmistada ette tegevused jälgede esile toomiseks;
- 3) valida vahendid ja meetodid ning kasutada neid töös;
- 4) kasutada enda tervise, jälgede ja olustiku kaitseks vajalikke vahendeid ja võtteid;
- 5) osata lugeda eriliigilisi jälgi;
- 6) kasutada üheselt mõistetavat numeratsiooni jälgede markeerimisel;
- 7) hinnata latentsete jälgede olemasolu;
- 8) valida erinevate jäljeliikide puhul õiged pakendid;
- 9) tagada jälgede puutumatus pakkimisel (kontaminatsiooni vältimiseks);
- 10) tehtud töö dokumenteerimine.

Kolmandas punktis nähakse teenistusülesannetes ette, et kriminalist rakendab kriminalistikaalast jäljekeemiat: mehhaaniline ja füüsikaline töötlus (nii sündmuskohtadel kui ka laboris) (Kriminalisti (tüüp)ametijuhend).

Seejärel sätestatakse kriminalistikalised ülesanded, mis seotud kogutud tõendite/ jälgede suunamisega edasisele uurimisele (Kriminalisti (tüüp)ametijuhend):

- 1) liigitada esemed, jäljed ja võrdlusmaterjali nende uurimiseks rakendatavate eriteadmiste valdkondade järgi;
- 2) liigitada esemed ja jäljed nende uurimist teostavate ekspertiisiasutuste järgi;

- 3) kontrollida, kas jälgede ja esemete pakend kindlustab (nakkus-, plahvatus- ja tuleohtlikud) esemete ja jälgede edasisaatmisel nende säilimise ja edasitoimetajate ohutuse;
- 4) rakendada meetmeid kontaminatsiooniohu vältimiseks asitõendi edasitoimetamisel;
- 5) korraldada kiiresti riknevate jälgede ja materjalide toimetamise edasisele uurimisele samal päeval.

Viimase otseselt kriminalistikalise tegevusega seonduv teenistusülesannete grupp puudutab menetlustoimingutes osalemist spetsialistina ning kriminalistikalised tegevuskohustused nimetatud järgmiste punktidenä (Kriminalisti (tüüp)ametijuhend):

- 1) ettevalmistav tegevus, olustiku hindamine, enda tervise kaitseks vahendite valik, tehniliste vahendite kasutamine, vajadustel teiste erialaspetsialistide kaasamine, võetud võrdlusmaterjali nõuetekohane pakkimine ja markeerimine;
- 2) osalemine äratundmiseks esitamisel;
- 3) osalemine uurimiseksperimendi läbiviimisel;
- 4) osalemine ütluste seostamisel olustikuga;
- 5) DNA proovide võtmine ;
- 6) võrdlusjälgede ja proovide võtmine: daktüloskopeerimise teostamine elavisikutel ja surnukehadel, jalatsitelt võrdlusjälgede võtmine, samuti transpordivahenditelt, tööriistajäljed, lasujäljed, jne.

Lisaks eeltoodule märgitakse kriminalistide ametijuhendites eraldi alajaotusena punkthaaval kriminalisti kriminalistikaliste valdkondade kohta nõuandmise kohustused ning metoodilise ja praktilise kriminalistikalise abi andmise kohustused politsei-, uurimis-, prokuratuuri- ja kohtuorganitele (Kriminalisti (tüüp)ametijuhend).

Kehtivate Põhja Prefektuuri kriminalistide ametijuhenditega pannakse kriminalisti ametikoha täitjale haridusnõudeks keskhariduse baasil politsei eriala või kõrgharidus politsei erialal või juriidilise- või tehnilise kõrghariduse olemasolu (Kriminalisti (tüüp)ametijuhend). Seega eeldatakse sarnaselt uurijatega, et kriminalisti ettevalmistanud õppeasutus andis tema teenistusülesannete täitmiseks kõik vajaliku.

Võrreldes nüüd kriminalistide ametijuhendeid kriminalistikat õpetatavate kõrgkoolide kriminalistika aine- või õppekavadega, siis nähtub, et tegelikult õpetatakse kriminalistikat kriminalistile pandud ülesannete täitmiseks vajalikus mahus vaid Sisekaitseakadeemia kõrgharidusastmes. Sotsiaal- Humanitaarinstituudis õpetatavad kriminalistikaalased teadmised jäävad kriminalistile siiski liialt pinnapealseteks ning kõnealuse kooli lõpetanud ei ole valmis täitma ametijuhendiga kriminalistile ette seatud ülesandeid. Sama tuleb tõdeda ka Tartu Ülikooli kohta, kuigi huvi korral on Tartu Ülikoolist erinevalt Sotsiaal- Humanitaarinstituudist võimalik saada küllaltki korralik kriminalistika teoreetiline baas.

4.2. Empiirilise uuringu tulemused

4.2.1. Uurijate hulgas läbiviidud küsitluse tulemused

Ankeetküsitlusele vastas kokku kahtkümme erinevaid kuriteoliike menetlevad Põhja Prefektuuri uurijad ning anketeerimise tulemustest selguvad need õppeasutused, mille lõpetamisel omandasid küsitletud ametikohale kvalifitseerumiseks vajaliku hariduse (vt tabel 1).

Tabel 1. Õppeasutused, millistes uurijad omandanud erialase hariduse

Õppeasutuse nimetus	Vastanutest lõpetanud	% vastajatest
Sisekaitseakadeemia	13	65 %
Politseikool	2	10 %
Tallinna Majanduskool	1	5 %
Akadeemia Nord	1	5 %
Sotsiaalteaduste erakõrgkool „Veritas“	1	5 %
Kaliningradi Ülikool	1	5 %
Valgevene Riiklik Ülikool	1	5 %

Küsitluse tulemustest nähtub, et hetkel töötavad uurijad on küllalt erineva haridustaustaga. Kuigi koguni 65 % küsitletutest omandanud erialase hariduse Sisekaitseakadeemias ning kaks küsitletud uurijat Politseikoolist, siis tervelt 25 %

küsitlusele vastanud uurijate kõrgharidus on omandatud muudest erinevatest koolidest, milliste suunitlus ei pruugi sugugi olla sisejulgeolekuasutuste töötajate ettevalmistamine. Tõsi, need kaks vastanut, kes lõpetanud Kaliningradi Ülikooli ja Valgevene Riikliku Ülikooli on omandanud juriidilise kõrghariduse ning nende staaž uurijana on oluliselt pikem kui teistel küsitletutel, kusjuures keskmine uurijana töötamise staaž on vastanute seas kaheksa aastat.

Küsitletutel paluti märkida põhilised kriminalistikalised tegevused nende teenistusülesannete täitmisel. Üsnagi oodatult olid olenemata konkreetse uurija poolt menetletavast kuriteoliigist ankeetides kirjeldatud kriminalistikalised tegevused vastanutel küllalt sarnased. Nii kajastusid kõigis vastustes järgmised kriminalistikalised tegevused: ülekuulamiste, läbiotsimiste, sündmuskoha- ja asitõendite vaatluste, ekspertiiside korraldamise läbiviimine. Üksikutel uurijatel tuleb töös tegeleda ka ütluste ja olustiku seostamise läbiviimisega, võrdlusmaterjalide võtmise, fotografeerimise, tõendite pakendamise ja uurimise organiseerimise, menetlustoimingute planeerimise ja versioonide püstitamise ja versioonide püstitamise.

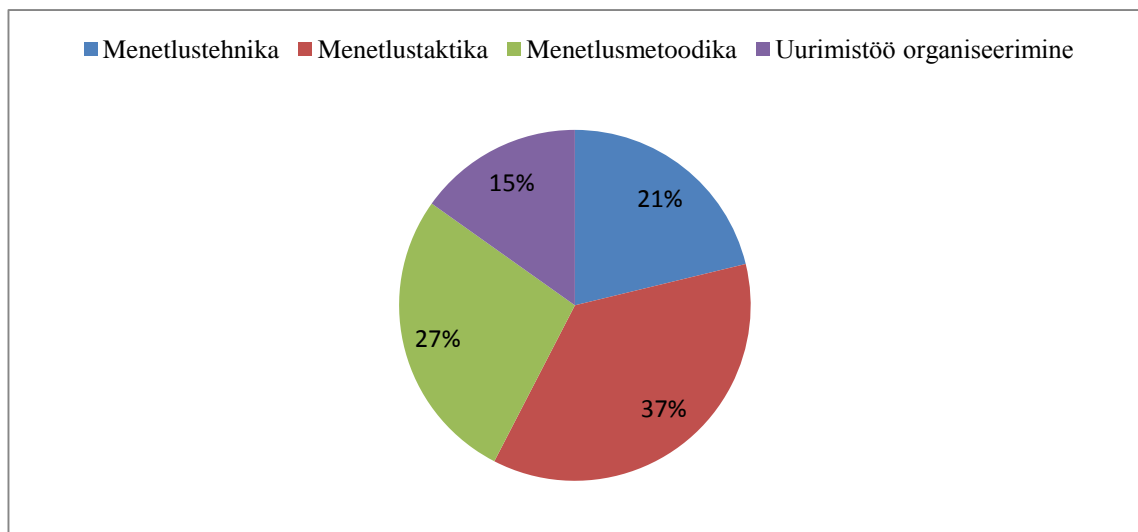
Seitseteist vastanut kahekümnest märkis, et ülalnimetatud kriminalistikaliste põhitegevuste tarvis on nad saanud ettevalmistuse baasõppes ning kriminalistikalisi teadmisi ja oskusi on omandatud ka töö käigus. Ühe uurija kriminalistikaalane teadmiste ja oskuste baas on saadud vaid töö käigus ning kaks uurijat märkisid, et lisaks töö käigus omandatule, on saanud ettevalmistuse ka täiendõppes. Siinjuures tulebki juhtida tähelepanu asjaolule, et vaid kaks uurijat märkisidki oma ankeedis, et nad on viimase kolme aasta jooksul osalenud täiendkoolitustel, mõlemad ülekuulamistaktika koolitusel.

Kui paluti hinnata, kas küsitletud peavad oma töös tehtavateks kriminalistikalisteks tegevusteks saanud piisava ettevalmistuse, siis vaid kolm vastanut ei pidanud oma senist kriminalistikalist ettevalmistust piisavaks. Seejuures märgiti, et nende ettevalmistus on puudulik üksikute menetlustoimingute läbiviimiseks, nagu sündmuskoha vaatlus ja ütluste seostamine olustikuga, samuti eriliigiliste esemelite tõendite avastamiseks, kogumiseks, talletamiseks. Kolm Sisekaitseakadeemia lõpetanud uurijat kirjeldasid üldiseid puudujääke ettevalmistuses, hinnates koolis toimunud kriminalistikalist

väljaõpet liialt teoreetiliseks ning nende arvates lihtsalt tuli väga paljud kriminalistikalised teadmised ja oskused omandada töö käigus. Siiski ei leidnud ükski anketeeritud uurija, et neil jääks oma ametikohustusi täites puuduliku kriminalistikaalase väljaõppe tõttu tegemata mingisuguseid kriminalistikalisi tegevusi.

Kõigil küsitletutel on vaja oma töös vormistada erinevaid menetlusdokumente ning uurides, millisel tasandil selleks teadmisi ja oskusi omandati, vastasid uurijad, kellel erialane haridus Sisekaitseakadeemiast ja Politseikoolist, et dokumente õpiti vormistama baasõppes. Ülejäänud vastanud omandasid need teadmised ja oskused täiendõppes ning töö käigus.

Järgmiseks küsiti uurijatelt, millises kriminalistika valdkonnas näevad nemad juba töötavate ametnikena vajadust koolituse järele, on selleks menetlustehnika, -taktika, -metoodika või uurimistöö organiseerimine (vt joonis 1).

Joonis 1. Uurijate kriminalistikalised koolitusvajadused

Ülaltoodud joonisest nähtuvalt peavad uurijad kõige vajalikumaks täiendada end menetlustaktika valdkonnas. Suhteliselt võrdselt vajatakse täiendõpet menetlusmetoodikas ja menetlustehnikas ning vähem soovitakse koolitust, milles õpetatakse uurimistöö organiseerimist.

Samas paluti uurijatel tuua valdkonniti välja konkreetsed kriminalistikaalased teemad, milleks nad koolitust vajavad. Paraku ei sõendanud mitmed vastajad neid teemasid nimetada ning vastamisväli ankeedis jäeti tühjaks. Peamiselt aga märgiti, et vajatakse ülekuulamistaktika koolitusi, kuid sooviti enesetäiendust ka sündmuskoha vaatluse, ütluste olustikuga seostamise läbiviimise, samuti uurimistöö organiseerimise osas. Üks vastanu pidas vajalikuks igas kriminalistikalises valdkonnas pidevat enesetäiendust.

Järgnevalt kirjeldab töö autor uurijate anketeerimisel esile kerkinud probleemi. Nimelt vajasid kõik küsitletud uurijad enne küsimustele vastamist sisukat kriminalistikaalast loengut, kuna enamus vastanud uurijaid olid küsimusi lugedes veendunud, et nemad ei puutu oma töös kriminalistikaga üldse kokku. Tõsi, mõni uurija arvas, et võrdlusmaterjali võtmist DNA ekspertiisiks võib siiski kriminalistikaliseks tegevuseks lugeda, kuid sellega nende kriminalistikaline tegevus ka piirdus. Kõigile küsitletud uurijatele tuli üllatuseks, et ka nende põhiline menetlustegevus, ülekuulamine, kätkeb endas hulgaliselt kriminalistikalisi nüansse, mida õpetati neile menetlustaktika kursusel. Seega, vaatamata ülaltoodud küsitlustulemustele, võib uurijate kriminalistika teooria tundmist pidada väga puudulikuks ning kriminalistika aine loengutes tuleb veel enam ja järjepidevalt, kuni kriminalistikakursuste lõpuni, rõhutada kriminalistika teooria tundmise olulisust.

Võttes kokku uurijate küsitlustulemused, siis selgub, et paljud uurijad hindavad oma kriminalistikalist ettevalmistust piisavaks täitmaks neile pandud töökohustusi. Üksikud leiavad, et nende kriminalistikaalane ettevalmistus on jäänud vajaka. Kriminalistikasüsteemi osadest soovivad uurijad rohkem õpetusi menetlustaktikast ja –metoodikast ning enesetäiendust soovitakse enam ülekuulamistaktikas ja sündmuskohaga seonduvas.

4.2.2. Kriminalistide hulgas läbiviidud küsitluse tulemused

Põhja Prefektuuris töötab hetkel kokku 21 kriminalisti, kellest 16 täitsid kriminalistidele ettevalmistatud ankeetküsitluse. Esmalt paluti kriminalistidel nimetada õppeasutused, millistes on nad omandanud erialase ettevalmistuse. Selle tulemusel selgus, et enamikul küsitletutest oli omandatud sisejulgeolekualane baasharidus (vt tabel 2).

Tabel 2. Õppeasutused, millistes kriminalistid omandanud erialase hariduse

Õppeasutuse nimetus	Vastanutest lõpetanud	% vastajatest
Sisekaitseakadeemia	8	50 %
Politseikool (Tallinna, Paikuse)	2	13 %
Tallinna Miilitsa Erikeskkool	1	6 %
Minski Kõrgkool	1	6 %
Kaliningradi Ülikool	1	6 %
NSVL-i Siseministeriumi Akadeemia (Академия МВД СССР)	1	6 %
NSVL-i Kõrgem Uurimiskool	1	6 %
Erakõrgkool	1	6 %

Tabelist 2 nähtub, et 30 % ankeedi täitnud kriminalistidest on erialase hariduse omandanud Nõukogude ajal, mis viitab sellele, et Põhja Prefektuuri kriminalistid on üsna staažikad. Keskmise kriminalistide tööstaaž ongi kriminalistide hulgas tervelt kaksteist aastat. Kriminalistide erialasest haridusest veel nii palju, et üks vastanud kriminalistidest on Sisekaitseakadeemias lõpetanud hoopis Justiitskolledži korrektsiooni erialal ning kaks kriminalisti on enne Sisekaitseakadeemia Politseikolledžisse astumist lõpetanud ka politseikooli. Üks vastanutest ei märkinud ankeeti paraku konkreetset lõpetatud kõrgkooli nimetust, vaid märkis, et on lõpetanud erakõrgkooli ja omandanud juristi kvalifikatsiooni.

Kõik anketeeritud kriminalistid nimetasid oma põhilisteks kriminalistikalisteks tegevusteks oma ametikohustuste täitmisel järgmisi toiminguid: sündmuskohal fotografeerimine, sündmuskoha vaatlusel jälgede otsimine, kaitsmine, esiletoomine ja talletamine, sündmuskoha vaatluse läbiviimine koos protokolliga koostamisega, asitõendite pakendamine. Kolm ametnikku märkisid oma ankeedis lisaks eeltoodule asitõendite vaatluse käigus tehtavaid kriminalistikalisi toiminguid, nagu asitõendite fotografeerimine, nendelt jälgede otsimine, esiletoomine ja talletamine ning ka sündmuskoha videosalvestamine. Eraldi toodi vastustes välja töötamist sõrme- ja jalatsijälgedega, samuti verejälgede esiletoomist, kasutades selleks jäljekeemiat. Üks kriminalist nimetas põhitegevuseks ka sõidukitega läbiviidavaid kriminalistikalisi

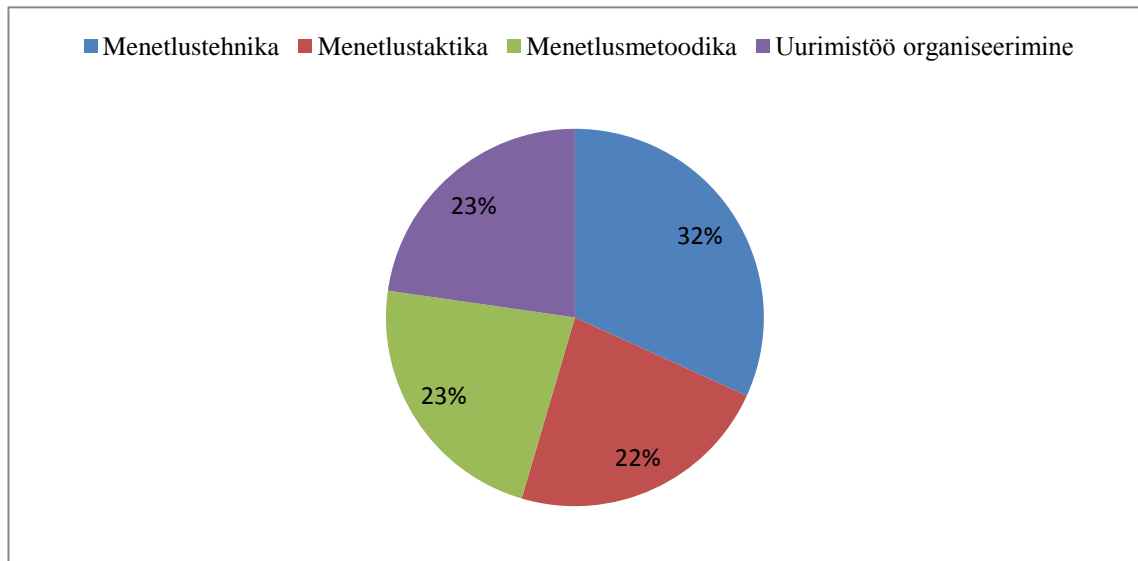
toiminguid. 69 % vastanutest märkisid, et eelnimetatud põhiliste kriminalistikaliste tegevuste tarvis on nad saanud ettevalmistuse nii baasõppes, täiendõppes ning teadmisi ja oskusi on omandatud ka töö käigus. Kolm kriminalisti ettevalmistus on saadud baasõppes ja õpitud on erialase tegevuse käigus. Ühe küsitletu teadmised ja oskused pärinevad vaid baasõppes ning üks on põhilisi kriminalistikalisi tegevusi õppinud tundma töö käigus ja täiendõppe abil.

Vaid üks anketeeritud kriminalistidest arvas, et tema kriminalistikaalane ettevalmistus on pisut puudulik. Ülejäänud küsitletud kriminalistid pidasid oma erialast ettevalmistust kriminalistina töötamiseks piisavaks. Nimelt üks vastanu märkis, et tema kriminalistikalised puudused tema kriminalistikaliste põhitegevuste läbiviimiseks on nigel kriminalistikas kasutatavate keemiavahendite tundmine ja nende rakendamise võime. Küll aga ei leidnud kriminalistidest keegi, et teenistusülesandeid täites jääks neil puuduliku kriminalistikaalase väljaõppe tõttu mingisuguseid kriminalistikalisi tegevusi tegemata.

Menetlusedokumentidest tuleb kõigil vastanutel koostada vaid vaatlusprotokolle ning ülekuulamisprotokolle, läbiotsimisprotokolle ega ekspertiisimääruseid oma töös neil vormistada pole vaja. Küll aga tuleb kriminalistidel koostada iga oma kriminalistikalise tegevuse kajastamise kohta tehnilise uuringu protokoll ning sageli koostatakse fototabeleid. Nimetatud dokumentide vormistamise õppisid kriminalistid erialast baasharidust omandades ning töö käigus.

Erinevalt küsitletud uurijatest on kõik vastanud kriminalistid viimase kolme aasta jooksul kriminalistikaalastel täiendkoolitustel osalenud. Küsitluse tulemustest nähtuvalt on Põhja Prefektuuri kriminalistidele küllalt erinevaid koolitusi pakutud. Nii on mitmed anketeeritud kriminalistid osalenud ühe- ja kahepäevastel sõrmejälgede koolitustel, koguni viiepäevasel Hollandi politseinike poolt läbiviidud verejälgede koolitusel ning kolm päeva kestnud tulekahju koolitusel. Üksikud kriminalistid on läbinud fotokoolituse, jäljekeemiakoolituse, tulekahjukoolituse, kuuli lennutrajektoori kindlakstegemise koolituse ja bioloogilise materjali leidmise koolituse.

Ka kriminalistidelt uuriti nende koolitusvajadusi kriminalistikavaldkondades (vt joonis 2).

Joonis 2. kriminalistide kriminalistikalised koolitusvajadused

Kriminalistid, kui enam kriminalistikatehnikaga ametis kokkupuutuvad ametnikud, soovivad oodatult rohkem teadmisi ja oskusi menetlustehnika vallas. Küllalt võrdselt jagunesid kriminalistide koolitusvajadused menetlustaktika, menetlusmetoodika ja uurimistöõ organiseerimise vahel, kuid küsitlustulemused näitavad, et kriminalistid soovivad väga ennast kriminalistikavaldkondades täiendada.

Uurijatest enam märkisid kriminalistid ka neid konkreetseid kriminalistikalisi teemasid, milles täiendõpet vajatakse. Koolitusi soovivad kriminalistid saada nende kaasaegsete menetlustehniliste vahendite tundmaõppimiseks, mida mujal maailmas kasutatakse jälgede leidmiseks ja esiletoomiseks, samuti süvaõpet kohtufotograafiast ja trassoloogiast. Lisaks nimetati vajadust kohtuarstliku koolituse, kuuli lennutrajektoori määramise koolituse ning verejälgede põhjal sündmuse rekonstrueerimise koolituse järele. Mitmes ankeedis oli märgitud, et vajadus erinevate kriminalistikaalaste koolituse järele on lakkamatu, kuna menetlustehnika on pidevas arenemises.

Kriminalistide küsitlustulemusi kokku võttes tuleb tõdeda, et kriminalistid hindavad oma senist kriminalistikalist väljaõpet küllalt hästi. Samas on küsitatud asutuse

kriminalistid väga pika töökogemusega ja palju on omandatud töö käigus. Ankeetide tulemustest võib järeldada, et kriminalistide peamine ametialane tegevus on seotud sündmuskohtade ja jälgedega, nende fotografeerimisega ning just neist põhilistest kriminalistikalistest tegevustest tulenevad peamised kriminalistide koolitusvajadused kriminalistikas. Nii soovivad kriminalistid enesetäiendamist rohkem menetlustehnika vallas, kuid suur on teadmiste vajadus ka teiste kriminalistika süsteemi osade järele.

Kriminalistika õpetamist kriminalistidele ja kriminalistika õpetamist uurijatele tuleks aga veidi teineteisest eraldada ja töötada välja vastavalt erinevad õppesuunad, sest kriminalisti ja uurija kriminalistikalised tegevused ja ametikohustusest tulenevad kriminalistikaalased vajadused erinevad teineteisest oluliselt. Kriminalistide teenistuskohustused nõuavad neilt enam menetlustehnikaalaseid teadmisi ning häid oskusi, kuid uurijad on oma töös rohkem menetlustaktika ja –metoodikaga seotud.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö eesmärk oli selgitada välja, kas Eesti kriminalistikat õpetatavates kõrgkoolides on kriminalistika õppemahud ja teemakäsitlused piisavad täitmaks kriminalistidele ja uurijatele pandud kriminalistikalisi ametikohustusi. Sellest tulenes ka töö probleem, milleks seati küsimus, kas Eestis õpetatakse kriminalistikat sellisel moel ja määral, mis rahuldab kohtueelsete menetlejate kriminalistikaliste ametikohustuste täitmiseks nõutavad vajadused.

Esmalt vaatles autor kriminalistika mõistet ja süsteemi, luues ülevaate kriminalistika aine mahust, misjärel selgitas välja need ametid, mille pidamine nõuab kriminalistikaalaseid teadmisi ja oskusi ning kirjeldas kokkuvõtvalt didaktika olemust.

Probleemi lahendamiseks kogus autor Eesti kriminalistikat õpetatavate koolide kriminalistika aine- ja õppekavad, kirjeldas ja analüüsis neid ning võrdles kavasis Põhja Prefektuuri uurijate ja kriminalistide tööd reguleerivate ametijuhenditega. Lisaks viis autor Põhja Prefektuuri uurijate ja kriminalistide seas läbi küsitluse ning ankeete täitis kaksikümmend uurijat ja kuusteist kriminalisti.

Läbiviidud dokumendianalüüs andis kompaktse ülevaate kriminalistikat õpetatavate Eesti kõrgkoolide kriminalistika aine- ja õppekavadest ning koolide kriminalistika õpetamise suunitlustest. Analüüs näitas, et Sotsiaal- Humanitaarinstituudis õpetatakse kriminalistikat küllalt ülevaatlikult, andes tudengitele üldised kriminalistikaalased teadmised menetlustehnikast. Tartu Ülikooli Õigusteaduskonnas käsitletakse kriminalistika üldteooriat, samuti menetlusmetoodika ja -tehnikateooriat seevastu süvitsi, kuid minimaalselt kasutatakse kriminalistika õpetamisel praktikume. Eestis on igakülgselt võimalik kriminalistikat õppida Sisekaitseakadeemias, mis peamiseks Eesti kohtueelsete menetlejate ja kriminalistide koolitusasutuseks. Viimases jagunevad üsna võrdselt loengutele ja praktikumidele kulutatavad õppeaja mahud ning käsitletakse kriminalistikasüsteemi kõiki komponente – menetlustehnikat, -taktikat, -metoodikat.

Nimetatud kriminalistika aine- ja õppekavade võrdlus Põhja Prefektuuri uurijate ja kriminalistide tööd reguleerivate ametijuhendite vahel ei andnud täielikult autori poolt oodatud tulemust, kuivõrd uurijate ametijuhendites on nende teenistuskohustused väga pinnapealselt lahti kirjutatud. Küll aga näitas kriminalistide ametijuhendite võrdlus ainekavadega, et Sisekaitseakadeemias õpetatakse kõiki neid kriminalistika aine elemente, mida kriminalistilt ametijuhendites nõutakse. Samas selgus, et kui keegi sooviks astuda ametisse kriminalistina, tuleb tal ametijuhendites kirjeldatud ülesannete täitmiseks vajalike teadmiste ja oskuste saamiseks läbida Sisekaitseakadeemia kriminalistikakursus, sest teistest õppeasutustest puudub kriminalisti kvalifikatsiooninõuetele vastav kriminalistikatehnikaalane väljaõpe.

Uurijate ja kriminalistide anketeerimise tulemused võimaldavad teha järeldusi selle kohta, et uurijatel ja kriminalistidel on reaalses ametitegevuses erinevad kriminalistikaalased vajadused. Seega on otstarbekas luua kriminalistikakursused eraldi uurijatele, õpetades enam menetlustaktikat ja –metoodikat, ning kriminalistidele, kes omandaks rohkem menetlustehnika ainet.

Käesoleva töö kokkuvõtteks tuleb asuda seisukohale, et Eesti kõrgkoolides, aga peamiselt Sisekaitseakadeemias on võimalik omandada sellised kriminalistikaalased teadmised ja oskused, mis võimaldavad uurijatel ja kriminalistidel oma teenistusülesandeid kvaliteetselt täita.

SUMMARY

So far there have been no knowledge is it possible to study criminalistics in Estonian universities up to extend which would satisfy needs the professional of criminalists. Purpose of this paper is to find out whether discussions and study programs currently taught in Estonian universities are sufficient for criminalists and detectives to carry out their duties.

Paper consists of four topics: Definition of criminalistics and system, methods of investigation, curriculum of criminalistics and compliance of training with detectives expected duties.

Different curriculum, programs and study programs gathered from universities teaching criminalistics have been compared to procedures manual of detectives and criminalists of North Prefecture. A survey has been composed for detectives and criminalists based on which data analysis has been composed

As a result we find out that most thoroughly it is possible to study criminalistics in the Estonian University of Security Sciences as different to the Faculty of Law in the University of Tartu's and in the Institute of Humanities and Social Sciences, where more emphasis has been put on lectures, knowledge is gained through practical work and training and all aspects of criminal system are handled including techniques, tactics and methods of processing. Also a knowledge needed to carry out duties described in criminalists procedures manual would require a passing of criminalistics course of University of Security Sciences as none of the above mentioned schools would not have sufficient training to be in accordance with qualification requirements.

As we find out from this paper that needs of detectives and criminalists needs are different to carry out their duties. Therefore it is practical to create separate criminalistics courses for detectives teaching them more of tactics and methods of

processing and for criminalists who would study more of the topic of processing technology.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Белкин, Р. 1997. Курс криминалистики. Москва Юрист

Eesti Advokatuuri Eetikakoodeks, vastu võetud Eesti Advokatuuri 08.04.1999.a üldkogu otsusega nr 5. Eesti Advokatuuri kodulehelt www.advokatuur.ee/?id=175&PHPSESSID=ec309bd53977c1985de71b11a2ac0c24 välja otsitud 29.03.2010

Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006, www.eki.ee/dict/qs2006/index.cgi?Q=kriminalistika&F=M&O=0&E=0. 18.03.2010

Ginter, J. Tutvustus. Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna kodulehelt www.oi.ut.ee/et/uldinfo/tutvustus välja otsitud 01.04.2010

Gorbatsova, S. 2006. Õigusteaduskonna ainepassid. Tallinn Sotsiaal-Humanitaarinstituut

Ida Prefektuuri põhimäärus. Siseministri 30. septembri 2009 määrus nr 41, RTL, 09.10.2009, 77, 1129

Karistusseadustik 06.06.2001, jõustunud 01.09.2002 – RT I 2001, 61, 364...RT I 2010, 17,93

Kidron, A. 1999. 122 õpetamistarkust. Tallinn Andras ja Mondo

Kleis, R., Silvet, J., Väari E. 2000. Kriminialistika. Võõrsõnade leksikon. (6. trükk, lk 544). Tallinn Valgus

- Kleis, R., Silvet, J., Väari E. 2006. Didaktika. Võõrsõnade leksikon. (7. trükk). Tallinn Valgus
- Kohtute seadus 19.06.2002, jõustunud 29.07.2002 - RT I 2003, 64, 390...RT I 2010, 1, 2
- Konstaabli eriala õppekava. Siseministri 21.09.2006 käskkiri nr 410, Haridus- ja Teadusministeeriumi 02.05.2006 kooskõlastuskirja nr 3.5-3/14882 alusel. Sisekaitseakadeemia kodulehelt www.sisekaitse.ee/public/Politseikool/Konstaabli_eriala__28.10.2009_oppekava.pdf välja otsitud 01.04.2010
- Kriminaalmenetluse seadustik 12.02.2003, jõustunud 01.07.2004 - RT I 2003, 27, 166... RT I 2010, 8, 35
- Lindmäe, H. 1976. Kriminallistikatehnika. Tallinn Eesti Raamat
- Lindmäe, H. 1995. Menetlustaktika I. Tartu Juristide Täienduskeskus
- Lõuna Prefektuuri põhimäärus. Siseministri 30. septembri 2009. a määrus nr 43, RTL, 09.10.2009, 77, 1131
- Lääne Prefektuuri põhimäärus. Siseministri 30. septembri 2009. a määrus nr 40, RTL, 09.10.2009, 77, 1128
- Mauer, K. 2000. Kriminallistika. Õigusleksikon. (lk 158). Tallinn Interlex OÜ
- Mikk, J. 1991. Didaktika küsimusi, loengukonspekt üliõpilastele. Tartu Ülikool
- Pedastaar, T. 2008. Õpi- ja õpetamistegevused. Viljandi Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia
- Piirivalveteenistuse kutseala õppekava. Sisekaitseakadeemia nõukogu 15.06.2009 otsus nr 1.1-6/21. Sisekaitseakadeemia kodulehelt http://www.sisekaitse.ee/public/Oppeosakond/Oppekavad/BS090_piirivalve.pdf välja otsitud 01.04.2010

Politseiametniku ning Politsei- ja Piirivalveameti kõrgema ametniku kutsesobivusnõuded, sh haridusnõuded ning nende kontrollimise tingimused ja kord. Siseministri 14.12.2009 määrus nr 66, RTL, 23.12.2009, 95, 1401

Politsei eriala rakenduskõrgharidusõppe väljundipõhine õppekava. Sisekaitseakadeemia nõukogu 16.12.2008 otsus nr 0-7.1/59, muudetud Sisekaitseakadeemia nõukogu 23.10.2009 otsusega nr 1.1-7/37. Sisekaitseakadeemia kodulehelt www.sisekaitse.ee/public/Oppeosakond/Oppekavad/PK090_Politsei.pdf välja otsitud 01.04.2010

Politsei ja piirivalve seadus 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010 – RT I 26, 159...RT I 2009, 62, 405

Politsei rakenduskõrgharidusõppe õppekava. Sisekaitseakadeemia kodulehelt www.sisekaitse.ee/ska/akadeemiast/oppetegevus/oppekavad/politsei välja otsitud 01.04.2010

Politsei 2009. aasta koolituskava, kinnitatud Politseiameti politseipeadirektori 25.03.2009.a. käskkirjaga nr 95. Kättesaadav Politsei- ja Piirivalveameti siseveebist. 13.01.2010

Prokuratuuriseadus 22.04.1998, jõustunud 20.05.1998 - RT I 1998, 41/42, 625...RT I 2010, 1, 2

Põhja Prefektuuri põhimäärus. Siseministri 30. septembri 2009 määrus nr 42, RTL, 09.10.2009, 77, 1130

Sisekaitseakadeemiast. Sisekaitseakadeemia kodulehelt www.sisekaitse.ee/ska/sisseastujale/ välja otsitud 01.04.2010

Soo, A. 2007. Ebaefektiivne kaitse kriminaalmenetluses: mõiste ja probleemistik. *Juridica* 6, 359-369

- Sotsiaal- Humanitaarinstituudi Õigusteaduskonna missioon, eesmärgid ja organisatsioon. Sotsiaal- Humanitaarinstituudi koduleht www.shi.ee/est/g15s21 välja otsitud 31.03.2010
- Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna bakalaureuseastme kriminalistika ainekava. Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna kodulehelt www.is.ut.ee/pls/ois/!tere.tulemast välja otsitud 01.04.2010
- Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna bakalaureuseastme tutvustus. Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna kodulehelt www.oi.ut.ee/et/356846 välja otsitud 01.04.2010
- Tartu Ülikooli Õigusteaduse bakalaureuseastme õppekava, kinnitatud Teaduskonna nõukogu 14.04.2008. Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna kodulehelt www.is.ut.ee/pls/ois/!tere.tulemast?leht=OK.BL.PU&id_a_oppekava=3077&kordi_pealehel=10&systeemi_seaded=3,1,12,1&viida_kaudu=1&sessioon=0 välja otsitud 01.04.2010
- Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna magistriõppe kriminalistika ainekava. Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna kodulehelt www.is.ut.ee/pls/ois/!tere.tulemast välja otsitud 01.04.2010
- Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna magistriõppe kriminalistikatehnika ainekava. Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna kodulehelt www.is.ut.ee/pls/ois/!tere.tulemast välja otsitud 01.04.2010
- Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna magistriõppe menetlusmetoodika ainekava. Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna kodulehelt www.is.ut.ee/pls/ois/!tere.tulemast välja otsitud 01.04.2010
- Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna magistriõppe tutvustus. Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna kodulehelt www.oi.ut.ee/et/oppetoo/avatud-ulikool/magistrioep/ välja otsitud 01.04.2010

Tartu Ülikooli Õigusteaduse magistriõppe õppekava. Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna kodulehelt www.is.ut.ee/pls/ois/!tere.tulemast?leht=OK.BL.PU&id_a_oppekava=3079&kordi_pealehel=13&systeemi_seaded=3,1,12,1&kordi_pealehel=13&systeemi_seaded=3,1,12,1&viida_kaudu=1&sessioon=0 välja otsitud 01.04.2010

Õppekava „Piirivalveametnik“. Sisekaitseakadeemia kodulehelt www.sisekaitse.ee/public/Oppeosakond/Oppekavad/piirivalveametniku_eriala.pdf välja otsitud 01.04.2010

Õppeülesande „Kriminalistikatehnika kasutamine ja kohtuekspertiiside korraldamine kuritegude uurimisel“ programm. Sisekaitseakadeemia politsei eriala rakenduskõrgharidusõppe kompetentsipõhine õppekava, koostatud 16.06.2008. Kättesaadav Sisekaitseakadeemia siseveebist. 13.01.2010

Õppeülesande „Menetlusmetoodika nõuete ja soovitude rakendamine kuritegude uurimisel“ programm. Sisekaitseakadeemia politsei eriala rakenduskõrgharidusõppe kompetentsipõhine õppekava, koostatud 16.06.2008. Kättesaadav Sisekaitseakadeemia siseveebist. 13.01.2010

Õppeülesande „Menetlustaktika rakendamine kuritegude uurimisel“ programm. Sisekaitseakadeemia politsei eriala rakenduskõrgharidusõppe kompetentsipõhine õppekava, koostatud 16.06.2008. Kättesaadav Sisekaitseakadeemia siseveebist. 13.01.2010

Õpik, R. 2009. Kriminalistika sisejulgeoleku valdkonna teaduse ja õppeainena. Raamatus „Sisekaitseakadeemia toimetised“. Sisekaitseakadeemia

Ülepolitseiline koolituskava 2008.a., kinnitanud politseiameti politseipeadirektor 07.02.2008. Kättesaadav Politsei- ja Piirivalveameti siseveebist. 13.01.2010

LISA 1. ANKEET KRIMINALISTIDELE

Ankeet kriminalistidele

Lugupeetud kriminalist!

Käesolev ankeet on koostatud Sisekaitseakadeemia Politsei- ja Piirivalvekolledži tudengi Tarvo Kruup'i poolt, kes vajab Teie kaasabi lõputöö koostamisel. Lõputöö teema on „Kriminalistika õpetamine Eestis“. Anketeerimise peamine eesmärk on selgitada välja töötavate kriminalistide kriminalistikaalne baasharidus, kas kriminalistikaalases baasõppes omandatud teadmised ja oskused on kriminalistide ametikohustuste täitmiseks piisavad ning millised on töötavate kriminalistide kriminalistikaalase välja- või täiendõppe vajadused.

Palun Teil vastata alljärgnevale küsimustele ning valikvariantide puhul märgistada sobiv vastusevariant ristiga. Ankeet on anonüümne ja selle tulemuste põhjal tehakse vaid üldistusi.

1. Millis(t)es õppeasutus(t)es olete omandanud erialase hariduse?

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....

2. Milline on Teie:

- a) politseistaaž kokku: (aastates)
- b) staaž kriminalistina:(aastates)

3. Kas olete viimase 3 aasta jooksul osalenud kriminalistikaalasel täiendkoolitusel?

- Ei
- Jah

Palun loetlege, millistes

Koolituse nimetus	Kestvus	Koolitaja

4. Palun loetlege, millised on Teie põhilised kriminalistikategevused oma ametikohustusi täites:

.....

5. Kas punktis 4 loetletud kriminalistikaliste põhitegevuste tarvis olete ettevalmistuse saanud:

- baasõppes?
- täiendõppes?
- töö käigus?

6. Kas olete punktis 4 loetletud kriminalistikalisteks põhitegevusteks saanud piisava ettevalmistuse?

- Jah
- Ei

Millised on puudujäägid põhitegevusteks vajalikes teadmistes/oskustes?

.....

7. Kas Teil jäävad oma ametikohustusi täites tegemata mingisugused kriminalistikalised tegevused puuduliku väljaõppe tõttu?

- Ei
- Jah

Palun loetlege!

.....

8. Milliseid dokumente tuleb Teil oma ametikohustusi täites tegevuste kohta koostada?

- Vaatlusprotokolle
- Ülekuulamise protokolle
- Läbiotsimise protokolle
- Ekspertiisimääruseid
- Muid dokumente, palun loetlege

.....

9. Kas punktis 8 märgitud dokumentide vormistamiseks olete omandanud teadmised ja oskused:

- baasõppe käigus?
- täiendõppe käigus?
- töö käigus?

10. Millises kriminalistika valdkonnas näete koolitusvajadust?

- Menetlustehnika
- Menetlustaktika
- Menetlusmetoodika
- Uurimistöö organiseerimine

11. Nimetage palun valdkonniti konkreetsed kriminalistikalised teemad, milleks koolitust vajate!

.....
.....

LISA 2. ANKEET UURIJATELE

Ankeet uurijatele

Lugupeetud uurija!

Käesolev ankeet on koostatud Sisekaitseakadeemia Politsei- ja Piirivalvekolledži tudengi Tarvo Kruup'i poolt, kes vajab Teie kaasabi lõputöö koostamisel. Lõputöö teema on „Kriminalistika õpetamine Eestis“. Anketeerimise peamine eesmärk on selgitada välja töötavate kriminalistide ja uurijate kriminalistikaalane baasharidus, kas kriminalistikaalases baasõppes omandatud teadmised ja oskused on kriminalistide ja uurijate ametikohustuste täitmiseks piisavad ning millised on töötavate kriminalistide ja uurijate kriminalistikaalase välja- või täiendõppe vajadused.

Palun Teil vastata alljärgnevale küsimustele ning valikvariantide puhul märgistada sobiv vastusevariant ristiga. Ankeet on anonüümne ja selle tulemuste põhjal tehakse vaid üldistusi.

1. Millis(t)es õppeasutus(t)es olete omandanud erialase hariduse?

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....

2. Milline on Teie:

- c) politseistaaž kokku: (aastates)
- d) staaž uurijana:(aastates)

3. Kas olete viimase 3 aasta jooksul osalenud kriminalistikaalasel täiendkoolitusel?

- Ei
- Jah

Palun loetlege, millistes

Koolituse nimetus	Kestvus	Koolitaja

4. Palun loetlege, millised on Teie põhilised kriminalistikategevused oma ametikohustusi täites:

.....

5. Kas punktis 4 loetletud kriminalistikaliste põhitegevuste tarvis olete ettevalmistuse saanud:

- baasõppes?
- täiendõppes?
- töö käigus?

6. Kas olete punktis 4 loetletud kriminalistikalisteks põhitegevusteks saanud piisava ettevalmistuse?

- Jah
- Ei

Millised on puudujäägid põhitegevusteks vajalikes teadmistes/oskustes?

.....

7. Kas Teil jäävad oma ametikohustusi täites tegemata mingisugused kriminalistikalised tegevused puuduliku väljaõppe tõttu?

- Ei
- Jah

Palun loetlege!

.....

8. Milliseid dokumente tuleb Teil oma ametikohustusi täites tegevuste kohta koostada?

- Vaatlusprotokolle
- Ülekuulamise protokolle
- Läbiotsimise protokolle
- Ekspertiisimääruseid
- Muid dokumente, palun loetlege

.....

9. Kas punktis 8 märgitud dokumentide vormistamiseks olete omandanud teadmised ja oskused:

- baasõppe käigus?
- täiendõppe käigus?
- töö käigus?

10. Millises kriminalistika valdkonnas näete koolitusvajadust?

- Menetlustehnika
- Menetlustaktika
- Menetlusmetoodika
- Uurimistöö organiseerimine

11. Nimetage palun valdkonniti konkreetsed kriminalistikalised teemad, milleks koolitust vajate!

.....

LISA 3. UURIJA AMETIJUHEND

KINNITATUD

Põhja Politseiprefektuuri

politseiprefekti

“ “ _____ 2007

käskkirjaga nr _____

LISA 1

Põhja Politseiprefektuuri
kriminaalosakonna / kriminaaltalituste

UURIJA AMETIJUHEND

(põhitöö 211 KR – kriminaalmenetlus)

(ametinimetused: politseiinspektor, politseivaneminspektor, politseijuhtivinspektor, komissar, vanemkomissar)

1. Üldsätted

- 1.1. Vahetu juht: talituse juht/ grupijuht
- 1.2. Asendajad: määrab vahetu juht
- 1.3. Asendab: määrab vahetu juht

2. Teenistusülesanded

- 2.1. Lähtub oma tegevuses ennekõike osakonna aastaeesmärkide täimisest ja prefektuuri prioriteetidest.
- 2.2. Esitab personaalseid igakuiseid kohtueelset menetlust puudutavaid tööaruandeid tööliini juhile/uurimisjuhile.
- 2.3. Osaleb kuritegude ennetamisel, tõkestamisel ja avastamisel ning kriminaalasjade kohtueelsel menetlemisel.
- 2.4. Juhindub töös kriminaalmenetlust reguleerivatest õigusaktidest.
- 2.5. Järgib menetlusedokumentide nõuetekohast täitmist.
- 2.6. Ei viivita tahtlikult kriminaalasjade lõpuleviimisega.
- 2.7. Peab arvestust oma menetluses olevate kriminaalasjade kohta.
- 2.8. Omab ülevaadet teeninduspiirkonnas toime pandava kuritegevuse dünaamika ja iseloomu kohta.

- 2.9. Viibides ajakavajärgses valvekorras, tagab edasilükkamatute menetlustoimingute kohese ja kvaliteetse läbiviimise.
- 2.10. Täidab tähtaegselt ja korrektselt temale antud ühekordseid ülesandeid.

3. Õigused

- 3.1. Tutvuda dokumentidega, mis on vajalikud käesoleva ametijuhendiga temale pandud ülesannete täitmiseks.
- 3.2. Saada tööks vajalikku informatsiooni, andmeid ja dokumente.
- 3.3. Esitada vahetule juhile, struktuuriüksuse või asutuse juhile ettepanekuid ja arvamusi töökorralduse küsimustes.
- 3.4. Saada tööks vajalikku täienduskoolitust.
- 3.5. Saada teenistusülesannete täitmiseks vajalikke vahendeid (kantseleitarbeid, inventari, transporti jne), väljaõpet nende kasutamiseks ning tehnilist abi töövahendite rikete korral.

4. Vastutus

- 4.1. Vastutab käesoleva ametijuhendiga ja muude õigusaktidega pandud teenistusülesannete õiguspärase, õigeaegse ja täpse täitmise eest.
- 4.2. Vastutab temale hoiule antud dokumentatsiooni, materiaalsete väärtuste ja tehniliste vahendite sihipärase kasutamise ja säilimise eest.
- 4.3. Vastutab talle teenistuse tõttu teatavaks saanud piiratud tasemega riigisaladuse ja muu juurdepääsupiiranguga informatsiooni ja andmete konfidentsiaalsuse ning üksnes teenistuse huvides ja omakasupüüdmatu kasutamise eest.
- 4.4. Vastutab politseiprefektuuri hea maine kujundamise ja teeninduspiirkonnas elava kogukonna turvalisuse tagamise eest.

5. Nõuded ametikoha täitjale

- 5.1. Haridus: Kutseõpe keskhariduse baasil politsei erialal, alates vanemkomissari ametikohast kõrgharidus
- 5.2. Töökogemus: Politseitöö kogemus vähemalt 2 aastat
- 5.3. Keelteoskus: Eesti keele oskus kõrgtasemel, vene keele oskus kesktasemel, kasuks tuleb mõne muu EL keele valdamine
- 5.4. Muu: Oma käitumises järgib avaliku teenistuse eetika- ja politseiametniku käitumiskoodeksit ning politsei põhiväärtusi

6. Ametijuhendi muutmise

Ametijuhendit võib muuta kokkuleppel, samuti siis, kui selle tingivad asutuse töökorralduse muutmise või õigusaktide muutmise.

Ametijuhendit võib muuta teenistuja nõusolekuta, kui ei muutu ametikoha eesmärk, põhifunktsioon(id), nõutav erialane ettevalmistus ega teenistuja palk ja ametniku ülesannete maht oluliselt ei suurene.

7. Ametijuhendiga tutvumine

(vahetu juhi ametikoht ning ees- ja perekonnanimi)

(kuupäev)

(allkiri)

Kinnitan, et mina,

(teenistuja ees- ja perekonnanimi)

olen _____ tutvunud käesoleva ametijuhendiga ning kohustun järgima selle nõudeid ja tingimusi

(allkiri ja kuupäev)

LISA 4. KRIMINALISTI (TÜÜP)AMETIJUHEND

KINNITATUD

Põhja Politseiprefektuuri

politseiprefekti

“ “ _____ 2007

käskkirjaga nr _____

LISA 7

Põhja Politseiprefektuuri

kriminaalosakonna / kriminaaltalituste

KRIMINALISTI (TÜÜP)AMETIJUHEND

(põhitöö 231 KR – kriminalistika töö)

(ametinimetused: politseiinspektor, politseivaneminspektor, politseijuhtivinspektor,
komissar, vanemkomissar)

1. Üldsätted

- 1.1. Vahetu juht: talituse juht
- 1.2. Asendajad: määrab vahetu juht
- 1.3. Asendab: määrab vahetu juht

2. Teenistusülesanded

2.1. Kuriteojälgede avastamine ja fikseerimine sündmuskohal ning nende töötlemine ja uurimine

- 2.1.1. Võtab osa ja tagab spetsialistide osavõtu operatiivgrupi koosseisus sündmuskoha vaatlustest ja teistest uurimistoimingutest.

- 2.1.2. Kogub informatsiooni juhtunu kohta.
- 2.1.3. Valmistab ette tegevused tööks sündmuskohal.
- 2.1.4. Viib läbi sündmuskoha vaatluse täies ulatuses ja korras, rakendades kriminalistikalise tehnilisi vahendeid ja vastutab tehtud töö eest.
- 2.1.5. Hindab olustikku ja ohte sündmuskohal.
- 2.1.6. Kasutab töös kaasaegseid tehnika vahendeid ja töövõtteid.
- 2.1.7. Teeb sündmuskohast visandi, plaani või skeemi.
- 2.1.8. Rakendab sündmuskohal kohtufotograafiat ja videosalvestust (laipadega sündmuskohtadel teeb videosalvestuse olustikust ja laibast) ning dokumenteerib tehtu.
- 2.2. **Jälgede avastamine, fikseerimine ja pakendamine**
- 2.2.1. Hindab olustikku.
- 2.2.2. Valmistab ette tegevused jälgede esile toomiseks.
- 2.2.3. Valib vahendid ja meetodid ning kasutab neid töös.
- 2.2.4. Kasutab enda tervise, jälgede ja olustiku kaitseks vajalikke vahendeid ja võtteid.
- 2.2.5. Oskab lugeda eriliigilisi jälgi.
- 2.2.6. Kasutab üheselt mõistetavat numeratsiooni jälgede markeerimisel.
- 2.2.7. Hindab latentsete jälgede olemasolu.
- 2.2.8. Valib erinevate jäljeliikide puhul õiged pakendid.
- 2.2.9. Tagab jälgede puutumatus pakkimisel - väldib kontaminatsiooni.
- 2.2.10. Peab kinni markeerimiskorrast.
- 2.2.11. Selgitab ja kooskõlastab oma tegevuse.
- 2.2.12. Dokumenteerib tehtud töö.
- 2.3. **Rakendab kriminalistikaalast jäljekeemiat: mehhaaniline ja füüsikaline töötlus (nii sündmuskohtadel kui ka laboris)**
- 2.3.1. Dokumenteerib töö
- 2.4. **Kogutud tõendite/ jälgede suunamine edasisele uurimisele**
- 2.4.1. Liigitab esemed, jäljed ja võrdlusmaterjali nende uurimiseks rakendatavate eriteadmiste valdkondade järgi.
- 2.4.2. Liigitab esemed ja jäljed nende uurimist teostavate ekspertiisiasutuste järgi.
- 2.4.3. Kontrollib, kas jälgede ja esemete pakend kindlustab (nakkus-, plahvatus- ja tuleohtlikud) esemete ja jälgede edasisaatmisel nende säilimise ja edasitoimetajate ohutuse.
- 2.4.4. Rakendab meetmed kontaminatsiooniohu vältimiseks asitõendi edasitoimetamisel.

- 2.4.5. Korraldab kiiresti riknevate jälgede ja materjalide toimetamise edasisele uurimisele samal päeval.
- 2.4.6. Selgitab ja kooskõlastab oma tegevuse.
- 2.5. **Osutab metoodilist ja praktilist abi politsei-, uurimis-, prokuratuuri- ja kohtuorganite vastavatele ametnikele kriminalistika valdkonnas**
- 2.5.1. Selgitab kriminalistika võimalusi.
- 2.5.2. Annab nõu sündmuskoha puutumatus ja kaitse küsimustes.
- 2.5.3. Selgitab välja ekspertiisi määramise vajalikkuse.
- 2.5.4. Selgitab välja ekspertiisi määramise aja otstarbekuse.
- 2.5.5. Annab nõu ekspertiisi liigi ja küsimuste ringi osas (millised küsimused ja kuidas formuleerida).
- 2.5.6. Annab nõu ekspertiisi asutuse/eksperdi valiku küsimustes.
- 2.5.7. Annab nõu võrdlusmaterjali võtmisel, võtmise toimingute talletamisel, ekspertiisiobjektide vastavuse hindamisel.
- 2.5.8. Annab nõu eriterminoloogia osas jälgede ja esemete kirjeldamisel.
- 2.5.9. Annab nõu tehnikavahendite ja materjalide ratsionaalseks kasutamiseks.
- 2.5.10. Annab nõu korduva/täiendava vaatluse teostamiseks (kui eelnev vaatlus teostati ilma kriminalisti osaluseta).
- 2.6. **Menetlustoimingutes osalemine spetsialistina**
- 2.6.1. Ettevalmistav tegevus, olustiku hindamine, enda tervise kaitseks vahendite valik, tehniliste vahendite kasutamine, vajadustel teiste erialaspetsialistide kaasamine, võetud võrdlusmaterjali nõuetekohane pakkimine ja markeerimine,
- 2.6.2. Osaleb äratundmiseks esitamisel.
- 2.6.3. Osaleb uurimiseksperimenti läbiviimisel.
- 2.6.4. Osaleb ütluste seostamisel olustikuga.
- 2.6.5. Võtab DNA proove.
- 2.6.6. Võtab võrdlusjälgi ja proove: teostab daktüloskopeerimist elavisikutel ja surnukehadel, võtab võrdlusjälgi jalatsitelt, transpordivahenditelt, tööriistajäljed, lasujäljed, jne.
- 2.7. **Töölase informatsiooni kogumine ja talletamine vihjeregistrites või muudel infokandjatel**
- 2.7.1. Analüüsib ja üldistab kriminalistikaalast tööd teeninduspiirkonnas.
- 2.7.2. Teeb koostööd teiste talitustega kriminalistikaalase tegevuse arendamiseks ja ühtlustamiseks.

- 2.7.3. Kogub ja talletab tööalast informatsiooni ning analüüsib kuritegevusega seonduvat
- 2.7.4. Täiendab kriminalistikaalaseid vihjeregistreid (sh. võtab arestimajas kinnipeetute jalatsitelt võrdlusjälgi).
- 2.7.5. Koostab fotoroboteid.

2.8. **Läbiviidud kriminalistikauuringute ja ekspertiiside dokumenteerimine**

- 2.8.1. Kasutab dokumenteerimisel kriminalistikaalaseid eriteadmisi ja kaasaegseid tehnilisi vahendeid.
- 2.8.2. Hindab tõmmistel, esemetel või pindadel olevate jälgede kõlblikust.
- 2.8.3. Kogub ja analüüsib saadud informatsiooni ning planeerib tööd.
- 2.8.4. Hindab ohte vahendite kasutamisel.
- 2.8.5. Rakendab oma töös kohtufotograafiat ja videosalvestust.
- 2.8.6. Dokumenteerib tehtud töö: tehnilise uuringu protokoll, uuringuakti, teatise või ekspertiisiakti vormis.

2.9. **Muu tegevus**

- 2.9.1. Juhendab ja korraldab enda juurde kinnitatud politseikadettide tööd.
- 2.9.2. Teeb koostööd teiste politseiprefektuuri struktuuriüksustega ja politseiasutustega ning teiste riigiasutustega talitusele pandud ülesannete täitmiseks.
- 2.9.3. Osaleb DVI üksuse töös.
- 2.9.4. Täidab talituse juhilt teenistuslikes küsimustes saadud õiguslikke suulisi ja kirjalikke korraldusi ning ühekordseid ülesandeid.
- 2.9.5. Täidab õigusaktidega kehtestatud teenistusdistsipliini ning rikkumiste avastamisel kannab koheselt ette vahetule juhile või talituse juhile.
- 2.9.6. Osaleb politseioperatsioonidel talitusele pandud ülesannete täitmiseks.
- 2.9.7. Vastavalt talituse juhi korraldusele juhhib töögruppi: korraldab töögruppi kuuluvate politseiametnike igapäevast tööd, jagab tööülesandeid ja kontrollib nende täitmist, esitab talituse juhile aruandeid.
- 2.9.8. Täidab ja esitab majanduslike huvide deklaratsiooni õigeaegselt.
- 2.9.9. Esitab igal aastal talituse kasutuses oleva vara inventeerimiseks.
- 2.9.10. Tagab talituse tööruumide ohutustehnika ja tervisekaitse nõuete ja tuleohutuse eeskirja täitmise.
- 2.9.11. Tagab talituse kasutuses olevate sõidukite puhtuse, tehnilise korrasoleku ja informeerib

- kõigist tehnilistest probleemidest masinapargi eest vastutavat isikut.
- 2.9.12. Koostab ja esitab õigeaegselt nõutavaid aruandeid töötulemuste kohta.
 - 2.9.13. Hindab tugipunkti kriminalisti tööalast arengut ning teeb ettepanekuid nende arengu- ja koolitusvajaduste kohta.
 - 2.9.14. Täidab juhtkonna poolt antud õiguslikke ühekordseid ametialaseid ülesandeid.
 - 2.9.15. Täpse tööjaotuse määrab talituse juht.

3. Õigused

- 3.1. Tutvuda dokumentidega, mis on vajalikud käesoleva ametijuhendiga temale pandud ülesannete täitmiseks.
- 3.2. Saada teenistusülesannete täitmiseks vajalikku informatsiooni, andmeid ja dokumente.
- 3.3. Esitada vahetule juhile, struktuuriüksuse või asutuse juhile ettepanekuid ja arvamusi töökorralduse küsimustes.
- 3.4. Saada teenistusülesannete täitmiseks vajalikku täienduskoolitust.
- 3.5. Saada teenistusülesannete täitmiseks vajalikke vahendeid (kantseleitarbeid, inventari, transporti jne), väljaõpet nende kasutamiseks ning tehnilist abi töövahendite rikete korral.
- 3.6. Teha ettepanekuid erialase väljaõppe ja täiendkoolitusvajaduse kohta

4. Vastutus

- 4.1. Vastutab käesoleva ametijuhendiga ja muude õigusaktidega pandud teenistusülesannete õiguspärase, õigeaegse ja täpse täitmise eest.
- 4.2. Vastutab temale hoiule antud dokumentatsiooni, materiaalsete väärtuste ja tehniliste vahendite sihipärase kasutamise ja säilimise eest.
- 4.3. Vastutab talle teenistuse tõttu teatavaks saanud ametisaladuse ja muu juurdepääsupiiranguga informatsiooni ja andmete konfidentsiaalsuse ning üksnes teenistuse huvides ja omakasupüüdmatu kasutamise eest;
- 4.4. Vastutab politseiprefektuuri hea maine kujundamise ja teeninduspiirkonnas elava kogukonna turvalisuse tagamise ja rahulolu tõstmise eest.

- 4.5. Teha talituse/osakonna juhile ettepanekuid talituse/osakonna töö efektiivsemaks korraldamiseks ja tõusetunud probleemide lahendamiseks.

5. Nõuded ametikoha täitjale

- 5.1. Haridus: Kutseõpe keskkhariduse baasil politsei erialal või kõrgharidus politsei erialal või juriidiline- või tehniline kõrgharidus
- 5.2. Töökogemus: Politseitöö kogemus vähemalt 2 aastat
- 5.3. Keelteoskus: Eesti keele oskus kõrgtasemel, vene keele oskus kesktasemel politseitöö alase sõnavara valdamisega
- 5.4. Muu: Arvutikasutamise oskus (MS Word, Photoshop; Excel, PowerPoint, politseis kasutusel olevad andmebaasid).
Autojuhtimise oskus ja vastava kategooria juhiloa olemasolu.
Oma käitumises järgib avaliku teenistuse eetika- ja politseiametniku käitumiskoodeksit ning politsei põhiväärtusi

6. Ametijuhendi muutmine

Ametijuhendit võib muuta kokkuleppel, samuti siis, kui selle tingivad asutuse töökorralduse muutmine või õigusaktide muutmine.

Ametijuhendit võib muuta teenistuja nõusolekuta, kui ei muutu ametikoha eesmärk, põhifunktsioon(id), nõutav erialane ettevalmistus ega teenistuja palk ja ametniku ülesannete maht oluliselt ei suurene.

7. Ametijuhendiga tutvumine

(vahetu juhi ametikoht ning ees- ja (kuupäev) (allkiri)
perekonnanimi)

Kinnitan, et
mina,
(teenistuja ees- ja perekonnanimi)
olen _____ tutvunud käesoleva ametijuhendiga ning kohustun järgima
selle nõudeid ja tingimusi
(allkiri ja kuupäev)